

Enontekiön haja-asutusalueilla asuvien
ikäntyneiden toiveita
asumisensa suhteen

Liikavainio, Elina
Paakki, Sanna

Opinnäytetyö
Hyvinvointipalveluiden osaamisala
Vanhustyön koulutusohjelma
Geronomi (AMK)

2016

Hyvinvointipalveluiden osaamisala
Vanhustyön koulutusohjelma
Geronomi

Tekijä	Elina Liikavainio		
	Sanna Paakki	Vuosi	2016
Ohjaaja(t)	Seppo Kilpiäinen		
	Anniina Tohmola		
Toimeksiantaja	Enontekiön kunta		
Työn nimi	Enontekiön haja-asutusalueilla asuvien ikääntyneiden toiveita asumisensa suhteen		
Sivu- ja liitesivumäärä	57 + 9		

Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa enontekiöläisten ikääntyvien ja ikääntyneiden ihmisten toiveita asumiseen liittyvistä tekijöistä. Tavoitteena on tuottaa tietoa Enontekiön kunnalle enontekiöläisten ikääntyvien ja ikääntyneiden ihmisten toiveista, asumisen muodoista ja niihin liittyvistä palveluista. Tutkimusongelmat ovat:

1. Millaiset asuinolosuhteet haja-asutusalueilla asuvilla enontekiöläisillä ikääntyneillä on tällä hetkellä?
2. Millaisia toiveita haja-asutusalueilla asuvilla enontekiöläisillä ikääntyneillä on asumisensa suhteen?

Koti on osa ikääntyneen identiteettiä ja kodin tulisi fyysisen hyvinvoinnin lisäksi tukea myös henkistä hyvinvointia. Ikääntyminen lisää painetta kodin muutostöille, kun muuttuva toimintakyky vaatii asuinympäristön muokkaamista. Ikääntyneiden määrä kasvaa ja laitoshoidon sijaan ikääntyneiden tulee saada asua kotona mahdollisimman pitkälle elämää.

Tutkimus toteutettiin määrällisenä tutkimuksena ja sen aineisto on kerätty keväällä 2016 Enontekiön haja-asutusalueilla asuvilta yli 65-vuotiailta postikyselyinä. Työn toimeksiantaja on Enontekiön kunta ja se on toteutettu yhteistyössä Enontekiön kunnan sekä SámiSoster-järjestön kanssa. Suurin osa vastaajista asui puolison kanssa omistusasunnossa, omakotitalossa. Kotiympäristössä ei koettu olevan juurikaan fyysisiä esteitä, mutta muutostöiden tarvetta löytyi pesuhuoneesta, sisäänkäynnistä, wc- tiloista sekä keittiöstä. Vastaajista yli puolet eivät olleet valmiita muuttamaan nykyisestä asunnostaan lähemmäksi palveluita. Uudelle asunnolle löytyi kuitenkin toiveita. Kyselyssä tuli myös ilmi paljon erilaisia vastaajien harrastuksia sekä vapaaehtoistyön muotoja, joihin vastaajat osallistuivat. Yksinäisyyttä koki vain pieni osa. Julkiseen liikenteeseen yli puolet oli tyytyväisiä, mutta toivomuksena oli että julkinen liikenne kulkisi useammin.

Avainsanat ikääntynyt, asuminen, haja-asutusalue, osallisuus, itsenäinen asuminen, toimintakyvyn tukeminen

Buresbirgejupmebálvalusaid Oassin-
suorgi
Boarrásiidbarggu skuvlensuorgi
Geronoma

Čáli:	Elina Liikavainio		
	Sanna Paakki	Jahki	2016
Bagadalli(t)	Seppo Kilpiäinen		
	Anniina Tohmola		
Bargogohčči	Eanodaga gielda		
Bargu namma	Eanodatlaš doaresbealde orru vuoras olbmuid		
	sávaldagat iežaset orruma ektui		
Siido- ja čuovussiidolohku	57 + 9		

Oahppočájánasbarggu ulbmil lea gártet eanodatlaš boarásmuvvi ja vuoras olbmuid sávaldagaid áššiin, mat laktásit orrumii. Ulbmil lea buvttadit dieđu Eanodaga gildii eanodatlaš boarásmuvvi ja vuoras olbmuid sávaldagain, orrunvugiin ja daidda gullevaš bálvalusain. Dutkančuolmmat leat:

1. Makkár orrundilli lea doaresbealde orru eanodatlaš vuoras olmuin dál?
2. Makkár sávaldagat doaresbealde orru eanodatlaš vuoras olmuin leat iežaset orruma ektui?

Ruoktu lea oassi vuoras olmo identitehta, ja ruoktu galggašii fysihkalaš buresbirgejumi lassin doarjut maid vuoiññalas buresbirgejumi. Boarásmuvvan mielddisbuktá dárbbu ruovttu nuppástuhttimii, go rievdadeaddji doaimmannávccat gáibidit orrunberrasa dikšuma. Vuoras olbmuid mearri lassána, ja lágádusdivššu sajis vuoras olbmot berrejit oazžut orrut ruovttus nu guhká go vejolaš.

Dutkamuš lea kvantitatiivalaš, ja dan materiála lea čoggojuvvon boastta bokte Eanodaga doaresbealde orru badjel 65-jahkásaš olmuin giđdat 2016. Barggu bargogohčči lea Eanodaga gielda, ja dat lea čađahuvvon ovttasbarggus Eanodaga gielddain ja SámiSoster-serviin.

Eanas vástideddjiin orui beallelaččain oamastanvisttis, bearašviesus. Ruovtto-birrasis eai vásihan leat olus fysihkalaš hehttehusat, muhto dárbu nuppástuhttinbargguide lei basadanlanjas, sisamannamis, hivssegis ja gievkkanis. Badjel bealli vástideddjiin ii lean válmmas fárret dálá visttis lagabui bálvalusaid. Ođđa visttis ledje goit sávaldagat. Jearahallamis bohte ovdan maid ollu iešguđetlágán asttuáigedoaimmat ja eaktodáhtolaš barggut, maidda vástideaddjit oassálaste. Oktovuoda vásihii dušše unna oasáš vástideddjiin. Badjel bealli lei duhtavaš almmolaš johtolahkii, muhto sávaldat lei, ahte almmolaš johtolat livččii dávjjit.

Čoavddasánit vuoras olmmoš, orrun, doaresbealli,
osolašvuohta, iehčanas orrun,
doaimmannávccaid doarjun

Degree Programme in Human Ageing and Social Service
Bachelor of Human Ageing and Elderly Service

Author	Elina Liikavainio Sanna Paakki	Year	2016
Supervisor	Seppo Kilpiäinen Anniina Tohmola		
Commissioned by	Enontekiö		
Subject of thesis	Elderly living in areas of dispersed settlements and their wishes according to living		
Number of pages	57 + 9		

Purpose of this study is to map out needs and hopes about living of the elderly living in areas of dispersed settlements. The aim of this study is to develop information for the Enontekiö municipality of the living circumstances and wishes according to those and different services connecting to living. The study problems are:

1. What kind of living conditions does elders living in areas of dispersed settlements in Enontekiö have?
2. What kind of wishes does elders living in areas of dispersed settlements in Enontekiö have regarding living?

Home is part of the elderly identity and home should with physical wellbeing also support the mental wellbeing. Ageing builds up the pressure for the home modifications while changing performance demands modifying home-environment. Amount of the elderly grows and instead of institutional care elderly should be able to live at home as long as it is possible. The study was executed as a quantitative research and the material for it was collected in spring 2016 from elderly living in areas of dispersed settlements as a post questionnaire. Employer of this study is municipality of Enontekiö and it has been executed as an cooperation with the municipality of Enontekiö and SámiSoster-society. Most of the answerers were living with their spouses in an owned detached house. There was hardly any experiences of physical obstacles in their home environment, but need for housing modifications were found to be in the hallway, kitchen, shower room and toilet. Over a half of the answerers were not ready to move in next five years closer to services. There was still wishes for a new apartment. A lot of different hobbies and ways of volunteering work came up. Only a small part of the answerers were experiencing loneliness. Big part were satisfied with the public transport, but there came up a need for more often happening public transport. Many of the answerers said that also with shorter trips people have to sleep over because the public transport is so scarce.

Key words elderly, living, areas of dispersed settlements, participation, independent living, supporting performance

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	GERONTOLOGIA.....	9
2.1	Sosiaaligerontologia	9
2.2	Sosiaalinen vanheneminen eri kulttuureissa.....	10
3	IKÄÄNTYMINEN JA ASUMINEN.....	11
3.1	Asumisen merkitys ikääntyneelle.....	12
3.2	Ikääntyneiden asumista tukevat palvelut	14
3.3	Asuminen ja turvallisuus	15
3.4	Asuminen ja ikääntyneen toimintakyvyn tukeminen.....	16
3.5	Ikääntyneen itsemääräämisoikeus.....	20
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	22
4.1	Tutkimuksen tarkoitus, työn tavoitteet ja tutkimusongelmat	22
4.2	Tutkimusmenetelmä, tutkimusote	22
5	TUTKIMUSTULOKSET	24
5.1	Taustatietoa kyselyyn vastanneista	24
5.2	Asuminen nyt ja lähitulevaisuudessa	30
5.3	Avuntarve.....	40
5.4	Liikkuminen ja vapaa-aika.....	43
6	YHTEENVETO TUTKIMUKSEN TULOKSISTA.....	49
6.1	Perustietoja vastaajista	49
6.2	Asuinympäristö ja avun tarve	49
6.3	Harrastustoiminta ja vapaaehtoistyö	50
7	TUTKIMUKSEN PÄTEVYYS, LUOTETTAVUUS JA ETIIKKA.....	51
8	POHDINTA.....	53
	LÄHTEET	56
	LIITTEET	59

1 JOHDANTO

Gerontologia on moniulotteinen tieteenala, joka tutkii ihmisen vanhenemista biologisesta, sosiaalisesta sekä psykologisesta näkökulmasta (Heikkinen, Jyrkämä & Rantanen 2013, 16). Tutkimuksessa käsitellään yhtä gerontologian osa-aluetta, sosiaaligerontologiaa, joka tutkii ikääntymiseen liittyviä sosiaalisia muutoksia ja kokemuksia.

Enontekiön kunta on Suomen kolmanneksi suurin kunta. Sen pinta-ala on 8464km² ja asukasluku 1877 (Enontekiön kunta. Viitattu 25.8.2015). Enontekiöllä on tilastokeskuksen mukaan yhteensä 396 yli 65- vuotiasta, eli n. 21.1% Enontekiön kuntalaisista. Naisia heistä on 196 eli 49.5% ja miehiä 200 eli 50.5%. Heistä 160 eli 40.4% on yli 75- vuotiaita, miehiä 72 eli 45% ja naisia 88 eli 55%. (Kallioniemi 2014, 3.) Välimatkat ihmisten asutusten välillä voivat olla pitkiä. Hädän sattuessa lähin apu voi saapua vasta useamman tunnin kuluessa ja lähimpään kauppaan on osalla useita kymmeniä kilometrejä matkaa. Kuntien tehtävistä yksi on varmistaa ikääntyneiden tarpeiden huomioiminen, jonka vuoksi on tärkeää kerätä tietoa ikääntyneiden tarpeista ja toiveista (Välakangas 2006, 13).

Ikääntyneet viettävät 70- 90 % ajastaan omassa kodissaan. Asunnon koko ja suunnittelu vaikuttavat ikääntyneen elämänlaatuun. Pienetkin asumista hankaloittavat tekijät voivat olla stressitekijöitä, aiheuttaa epämukavuuden tunnetta sekä heikentää mielenterveyttä. Stressin pidentyminen voi aiheuttaa jopa mielenterveydellisiä häiriöitä. (Solin & Tamminen 2013, 77- 78.) Useimmiten ikääntyneillä pelot liittyvät kaatumiseen. Tämä voi johtaa siihen, että ikääntynyt jää kotiin, sosiaalinen kanssakäyminen vähenee ja turvattomuus lisääntyy. (Sisäasiainministeriö 2011, 8-9.)

Asuminen on nykyään entistä tärkeämpi osatekijä ikääntyneiden hyvinvoinnissa. Viime vuosien aikana pitkäaikaishoitoa on painotettu laitoshoidon sijasta kotihoitoon. Tämän vuoksi ikääntyneiden kodeista on tullut hoitohenkilökunnan työympäristöjä ja asuntoja tulee tarkastella myös riskinhallinnan sekä työsuojelun kannalta (Solin & Tamminen 2013, 77). Ikääntyneiden omia toiveita vanhe-

nemiseen liittyvissä tekijöissä on tärkeää tutkia, sillä ikääntyneiden määrä kasvaa ja ikääntyneen sekä fyysinen että henkinen kunto on yksilöllistä ja vaihtelevaa kuten myös tulotaso (Olsbo-Rusanen & Väänänen-Sainio 2003, 7). Ikääntyneet ihmiset kiintyvät enemmän asuinalueeseensa kuin nuoret (Sarola 1996, 59), ja etenkin ikääntyneelle ihmiselle asunto ja sen ominaisuudet ovat tärkeitä jo elämän jatkuvuudenkin kannalta (Koskinen 2004, 44).

Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa enontekiöläisten ikääntyvien ja ikääntyneiden ihmisten toiveita asumiseen liittyvistä tekijöistä. Tavoitteena on tuottaa tietoa Enontekiön kunnalle enontekiöläisten ikääntyvien ja ikääntyneiden ihmisten toiveista, asumisen muodoista ja niihin liittyvistä palveluista. Tutkimusongelmat ovat:

1. Millaiset asuinolosuhteet haja-asutusalueilla asuvilla enontekiöläisillä ikääntyneillä on tällä hetkellä?
2. Millaisia toiveita haja-asutusalueilla asuvilla enontekiöläisillä ikääntyneillä on asumisen suhteen?

Työ vahvistaa ikääntyneiden osallisuutta antamalla heille mahdollisuuden vaikuttaa kunnallisten päätösten ja suunnitelmien tekoon. Tutkimuksessa ikääntyneellä tarkoitetaan yli 65- vuotiasta henkilöä. Kansaneläke määrittelee vanhuuseläkkeen rajaksi 65- vuotta (Kansaneläkelaitos: Vanhuuseläke 2014. Viitattu 8.1.2016).

Opinnäytetyössä ikääntyneellä tarkoitetaan yli 65-vuotiasta henkilöä. Asumisella tarkoitetaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista asuinympäristöä sekä siihen kuuluvia palveluita ja kotona selviämistä. Haja-asutusalueeksi olemme määritelleet tutkimuksessamme alueet, jotka sijaitsevat kunnan keskustan, Hetan, ulkopuolella mutta kunnan rajojen sisällä.

Aikaisemmissa tutkimuksissa on selvitetty Pohjois- Lapin ikääntyneiden palveluiden tarpeita (Lohiniva 2008), kodin merkitystä ja fyysisen ympäristön tärkeitä tekijöitä (Nykänen 2007) sekä ikääntyneiden osallisuutta palveluiden suunnittelussa (Kailio 2014). Lisäarvoa tutkimukselle antaa moniulotteinen gerontologinen näkökulma (fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen) sekä tutkimuksen toteutta-

minen yhdessä Enontekiön vanhusneuvoston kanssa. Ikääntyneiden osallisuus näkyy tutkimuksen suunnittelussa. Vanhustyötä opiskellessa erityisesti palvelujen ulkopuolella asuvat ikääntyneet ja haja-asutusalueilla asuvat ikääntyneet ovat tulleet lähelle sydäntä senkin vuoksi, että toinen meistä on työskennellyt pohjoisilla haja-asutusalueilla kotipalvelussa.

2 GERONTOLOGIA

Gerontologialla tarkoitetaan tieteenalaa, jonka tehtävä on tutkia ikääntymisen sosiaalisia, psykologisia sekä biologisia muutoksia. Gerontologia sisältää useita osa-alueita, joista yksi keskeisimpiä on sosiaaligerontologia. (Heikkinen ym. 2013, 16- 17.)

Hyvinvointi jaetaan usein kolmeen osioon; fyysinen (fyysiset tarpeet), sosiaalinen (sosiaalinen aktiivisuus) ja henkinen (psykologinen hyvinvointi). Näiden osa-alueiden on tutkittu vaikuttavan yleiseen hyvinvointiin myös myöhemmällä iällä. Elämänlaatukin käsitteenä on usein jaettu terveyseskeiseen elämänlaatuun ja ei-terveyseskeiseen elämänlaatuun. (Hujala ym. 2013, 23.)

2.1 Sosiaaligerontologia

Sosiaaligerontologia on gerontologian osa-alue, joka tutkii ikääntyneiden ja ikääntymiseen liittyvien kokemusten vaikutusta sosiaaliseen rakenteeseen. Vanhenemiseen kuuluvia muutoksia on myös sosiaalinen vanheneminen, joka tarkoittaa ikääntymisen ohella sosiaalisen roolin muuttumista ihmissuhteissa ja erilaisissa ryhmissä. Ihmissuhteiden muuttuminen kuuluu vanhenemiseen kromologisten, biologisten ja psyykkisten muutosten lisäksi. (Hooyman & Kiyak 2004, 4- 5.)

Jaakkola tutki väitöskirjassaan ”Yhteisöllisyys syrjäisellä maaseudulla asuvien ikääntyneiden arjessa” 2015 ikääntyneiden omia kokemuksia yhteisöllisyydestä voimavarana. Tutkimuksen vastauksista esille nousivat ikääntyneen kokemukset hyväksytyksi tulemisesta, arvostuksen ja joukkoon kuuluvuuden tunteesta. Tällainen osallisuuden kokeminen vahvisti myös yhteisöllisyyttä lisäämällä osallisuutta kokeneiden tuen jakamista. (Jaakkola 2015.)

2.2 Sosiaalinen vanheneminen eri kulttuureissa

Saamelaisessa kulttuurissa eri sukupolvien välinen kanssakäyminen on tärkeässä roolissa (SaKaste 2012-2013, 12). Suvulla ja perheellä on tärkeä merkitys sekä perhekäsitys on laajempi. Yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset vaikuttavat vahvasti saamelaisessa kulttuurissa. Saamelaiset joutuvat taistelemaan oman kielen ja kulttuurin säilymisestä ja samanaikaisesti joutuvat sopeutumaan nyky-yhteiskuntaa ja sen järjestelmiin. (Magga 2013, 8.)

Suomalaisessa kulttuurissa sosiaalinen pääoma tarkoittaa lähinnä vapaa-ajan sosiaalista kanssakäymistä ja luottamusta joka vallitsee ihmisten välillä. Sosiaalisen pääoman on myös tutkittu vahvistavan mielenterveyttä, ja sosiaalinen toiminta on verrattavissa ohjattuun kuntoliikuntaan sen terveysvaikutuksissa. Tällaista sosiaalista pääomaa on mahdollista myös siirtää seuraaville sukupolville. (Heikkinen ym. 2013, 105.)

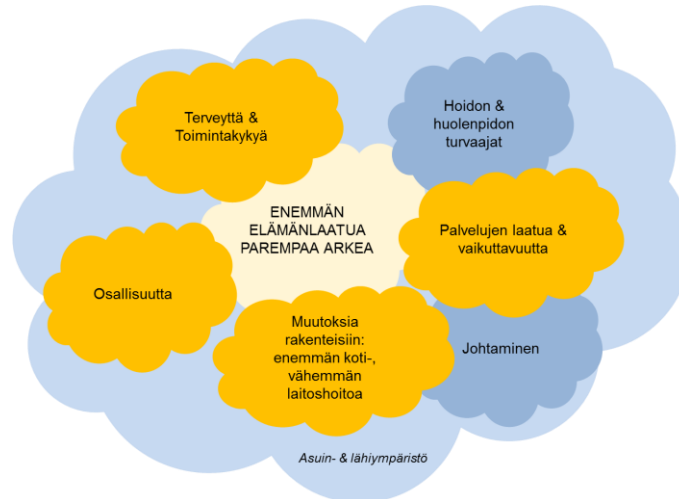
Suomenruotsalaisen kulttuurin on havaittu edistävän tervettä ja pitkää elämää, sillä sen ja suomenruotsalaisten omaavan sosiaalisella pääomalla on tutkittu olevan yhteyksiä. Ryhmässä vallitseva me-henki, yhteishenki ja yhteinen tavoite ovat tällaista sosiaalista pääomaa. Sosiaalinen aktiivisuus myös vahvistaa kognitiivisia kykyjä Alzheimerin tautia vastaan. (Heikkinen ym. 2013, 103, 105, 106, 108.)

3 IKÄÄNTYMINEN JA ASUMINEN

Vanhuspalvelulaki määrittää, että kunnan on tehtävä suunnitelma ikääntyneiden hyvinvoinnin, toimintakyvyn, terveyden sekä itsenäisen selviytymisen tukemiseksi. Suunnitelmassa tulee painottaa kotona asumista sekä kuntoutumiseen vaikuttavia tekijöitä. Laissa myös määritellään, että kunnan täytyy tehdä yhteistyötä kunnassa eri toimivien yritysten, julkisten tahojen sekä muiden ikääntyneen väestön edustavien järjestöjen ja yhteisöjen kanssa. (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystaloudesta 980/2012, 2:4- 5 §)

Ikääntyneillä tulee olla mahdollisuus elää omanlaista ja mielekästä elämää toimintakyvystään tai iästään huolimatta. Hyvän elämänlaadun tukemisella ei tarkoiteta ainoastaan terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä tai palvelutarpeen arviointia ja palveluiden järjestämistä. Ihmisen ikääntyessä, tulisi hyvä elämänlaatu sekä toimiva arki turvata. Ikääntyneiden elämänlaatua parantavat terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä palvelujen parantaminen. Ikääntyneitä ei saisi nähdä ainoastaan palveluiden tarvitsijoina ja käyttäjinä vaan heidät tulisi nähdä osallistujina ja toimijoina omien voimavarojen mukaan. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 15.)

Sosiaali- ja terveysministeriö ja kuntaliitto ovat laatineet laatusuosituksen hyvän elämän turvaamiseksi ikääntyneelle. Suosituksen tarkoitus on kertoa kuinka tukisimme ikääntyneen elämän eri osa-alueita ja palveluita. Laatusuosituksen pohjana toimivat lait. (Kuva1) (Laatusuositus 2013)

Kuva 1 Laatusuositus

Työhyvinvointilaitoksen ja tilastokeskuksen 2009 tekemässä ja Sosiaaliporras-Rai-hankkeen 2007-2009 teettämässä HYPÄ- kyselyssä selvitettiin muun muassa ikääntyneiden yli 80-vuotiaiden asuinolo- ja sosiaalisia suhteita. Tulokset osoittivat, että suurimmat ongelmat asumisessa olivat erityisesti asunnosta ulos- ja sisäänpääsy, asioiminen ja yleisesti ulkona liikkuminen (esimerkiksi maaston tasoerot ja portaat). Puutteet julkisessa liikenteessä sekä palvelujen saatavuus koettiin ongelmaksi asuinalueisiin liittyen. THL:n ja tilastokeskuksen tutkimusaineisto kerättiin puhelin-, käynti-, ja postikyselyllä sekä rekisteriaineistoja hyödyntäen. HYPÄ- kyselyyn osallistui satunnaisotos Helsingin ja Vantaan alueiden sosiaalitoimeen ja omaishoidon tukeen yhteyttä ottaneita henkilöitä. (Andersson 2012.)

3.1 Asumisen merkitys ikääntyneelle

Koti ei ole ikääntyneelle pelkästään fyysinen tila. Se on myös osa ikääntyneen identiteettiä ja tämän vuoksi kodilla on vaikutusta elämänlaatuun. Usein koti on ikääntyneelle paikka, jossa hän on viettänyt ison osan elämästään sekä mahdollisesti myös kasvattanut perheen. Kotiin liittyy paljon muistoja. (Solin, ym. 2013, 78.) Yhtenevä kokemus kodista on että ihminen kokee juurtuvansa ja kiinnittyvänsä kotiin paikkana, ja koti koetaan jonakin erityisenä ja uniikkina. Koti

koetaan huolenpidon ja hoivaamisen paikkana enemmän kuin mikään muu paikka. (Cresswell 2004, 24-25.)

Asuinympäristön tulisi tukea fyysisen hyvinvoinnin lisäksi myös henkistä hyvinvointia (Puumalainen 2011, 37). Ympäristöllä ja erilaisilla tiloilla (esimerkiksi arkkitehtuuri, sisustus) on vaikutusta ihmiseen henkisesti erityisesti ikääntyneenä, ja paikat saavat merkityksensä eletyn elämän ja erilaisten kokemusten pohjalta. Nämä paikat toimivat myös ihmisen muistin kiinnekohtina. (Heikkinen, Jyrkämä, Rantanen 2013, 536–539.)

Myös normatiiviset ominaisuudet kuten vapauden tunne liittyvät fyysiseen ympäristöön (Elo 2006, 35). Erityisesti turvallisuuden tunne tai sen olemattomuus sitoutuu fyysiseen ympäristöön. Oikein suunniteltuna elinympäristö voi vähentää erilaisten tapaturmien syntymistä. (Heikkinen, ym. 2013, 536.)

Ikääntyminen lisää painetta pienkorjauksille ja remontille, kun muuttuva toimintakyky vaatii asuinolojen muokkaamista. The Ball Model (suom. ”pallomalli”) on kehitetty työkaluksi työtehosteuran julkaisussa 2004 ikääntyneiden kotona asumisen tukemiseksi. (Kasanen 2004, 25, 38.)

Mallia voi käyttää avuksi kun arvioidaan esimerkiksi nykyistä, tai uutta tietämystä erilaisista säännöksistä ja standardeista. Tätä mallia voi hyödyntää myös kattavan näkemyksen kokoamiseksi ikääntyneiden asuinoloista. Mallissa on esitelty neljä pää muuttujaa jotka ovat aktiviteetit, voimavarat, ominaisuudet ja taidot. (Kasanen 2004, 25, 38.)

Asumisolojen suunnittelussa tulee ottaa huomioon ikääntyneen erityistarpeet. Nämä tarpeet voivat muuttua esimerkiksi vapaa-ajan kasvaessa (esimerkiksi eläköityminen) tai toimintakyvyn heiketessä. Myöhemmät korjaukset ja remontit tulee olla mahdollista tehdä kohtuulliseen hintaan. Jos tällaista ei pystytä toteuttamaan kohtuulliseen hintaan, on niitä kompensoitava erilaisilla palveluilla. Esimerkiksi jos kerrostaloasunnossa asuva ikääntynyt tarvitsee hissiä päästäkseen taloon sisälle ja ulos, tulee palveluntarjoajan tehdä ikääntyneelle tarpeelliset ostokset. (Kasanen 2004, 41.)

The Ball Modelissa aktiviteetit on jaettu kategorioihin syöminen, henkilökohtainen hygienia ja pukeutuminen, liikkuminen, kommunikaatio, leppäminen ja itsestään huolenpito. Myös vapaa-ajan toiminta ja itsensä toteuttaminen kuuluvat näihin. The Ball Modelin aktiviteettijako onkin verrattavissa ADL- ja IADL- toimintojen kuvaukseen. (Kasanen 2004, 41.)

Fyysinen ympäristö on erittäin tärkeä huomioida, kun tuetaan ikääntyneen kotona-asumista. Yleisimmät vaikeudet kotona-asumisessa ovat haasteelliset asuimisolot tai toimintakyvyn ongelmat. Päivittäisten toimien toteuttamista kotona tulisi edistää tekemällä ympäristöstä ja asuinoloista ikääntyneen tarpeiden mukaiset tai ostamalla ulkopuolista apua. Fyysisen kunnon heikkenemiseen on The Ball Modelissa kategorioitu asuinympäristö seuraavanlaisesti: huonekalut, tilat ja kodinkoneet. (Kasanen 2004, 43, 44.)

3.2 Ikääntyneiden asumista tukevat palvelut

Mitä enemmän julkiset palvelut vastaavat eri-ikäisten ihmisten tarpeita, sitä vähemmän tarvitaan erityispalveluita. Erilaisia kyselyitä on toteutettu monissa kunnissa ikääntyneiden tarpeiden, kokemusten ja toiveiden selvittämiseksi. Palveluehdot tulee perustua ikääntyvien tarpeisiin. Ihmisillä tulee olla tietoa siitä, mihin he voivat ottaa yhteyttä tarvittaessa. Palvelusuunnitelman tulee perustua tämänhetkiseen tilanteeseen. (Vaarama & Luomahaara & Peiponen & Voutilainen 2001, 9, 11, 17.)

Kun heikkoudet ja vahvuudet kunnallisissa palveluissa on tiedossa, on helpompi rakentaa palvelusuunnitelmaa oikealla tavalla. Tätä prosessia johdetaan tarkalla analyysillä nykytilanteesta, tarkastelemalla tulevia haasteita ja palvelustrategiaa ja kehityssuunnitelmia jotka perustuvat analyysiin. (Vaarama & Luomahaara & Peiponen & Voutilainen 2001, 9, 11, 17.) Muutamat palvelut ovat ihmisille välttämättömät, kuten posti, pankki, sosiaali- ja kunnallistoimisto, ruokakauppa tai -kioski, apteekki sekä terveystakeskus (Kasanen 2004, 31).

Lohinivan 2008 tekemässä opinnäytetyössä tutkittiin postikyselyllä Pohjois-Lapin seutukunnan ikääntyneiden kokemuksia hyvinvointipalveluista. Suurin osa kyselyyn vastanneista kokivat palvelut myönteisinä, mutta yhtä suuri osa kertoi, ettei omaa/tarvitse kyselyssä esiin tulleita palveluita. Työssä haja-asutusalueella asuvien keskeisimmiksi palveluiksi nimettiin kauppa- posti- pankki- ja apteekkipalvelut. Toinen tärkeäksi koettu asia on kuljetuspalvelujen toimivuus. (Lohiniva 2008.)

Asuinpaikkaa valittaessa palveluiden läheisyys on yksi kriteereistä. Ihmisen ikääntyessä palvelujen saatavuus on entistä tärkeämpää ja lähipalvelujen turvaaminen onkin yksi yhteiskuntapoliittisista haasteista. (Välikangas 2006, 15.)

3.3 Asuminen ja turvallisuus

Turvallisuus voidaan jakaa kahteen eri osa-alueeseen: objektiiviseen turvallisuuteen sekä subjektiiviseen turvallisuuteen. Subjektiivinen turvallisuus tarkoittaa ihmisen omaa kokemusta turvallisuudesta, kun taas objektiivinen turvallisuus selittää totuudenmukaista tilastoitua turvallisuutta. Vaikka ihminen eläisi tilastollisesti turvallisessa ympäristössä, hän voi silti kokea suurta turvattomuuden tunnetta. Tutkimuksien mukaan ikääntyneet kokevat turvattomuuden tunnetta enemmän kuin nuoremmat ikäluokat. Ikääntyneellä turvattomuuden tunne voi vahvistua, vaikka objektiivista syytä turvattomuuden tunteelle ei löytyisikään. (Sisäasianministeriö 2011, 8-9.)

KaupunkiElvi –tutkimus- ja kehittämishanke toteutettiin vuosina 2005-2007 pohjoisissa kaupungeissa. Tutkimuksen mukaan koti merkitsi 60- 79 vuotiaalle vastaajille vapautta, toimintaa ja turvaa. 49 % vastaajista yhdisti kodin merkityksen vapauteen. Tällä vapaudella tarkoitettiin erityisesti itsenäisyyttä ja vapautta toimia omassa kodissa kuten haluaa. Yli puolet vastaajista kertoi kodin merkitsevän lyhyesti: kaikkea. Myös toiveet kotona asumisen jatkumisesta ilmaistiin. Myös vapaus liitetään jälkipolvien ja vieraiden kyläilemisen mahdollistavaksi

avaimeksi. Kaupunki-Elvi -hankkeessa tärkeiksi tekijöiksi vastaajat kertoivat kotona fyysisestä ympäristöstä saunan sekä yleisen mukavuuden ja toimivuuden, sekä esteettömyyden ja riittävän tilan. Riittävä tila koettiin tärkeäksi jotta esimerkiksi lapset ja lapsenlapset voivat kyläillä. (Nykänen 2007, 61, 72, 76, 82.)

Turvallisuuden tunnetta vahvistaa myös omistajuus, joka toteutuu kodin omistuksessa (Silvennoinen & Hirvonen 2002, 25). Jos kotona asuminen ei ikääntyneelle ole enää mahdollista, olisi tärkeää pyrkiä siirtämään kotona tärkeäksi koettuja kokemuksia (esimerkiksi itsemääräämisoikeus, vapaus, turvallisuus, sosiaalisten suhteiden ylläpito) myös palveluasumiseen (Koskinen 2004, 55). Ikääntyneelle tärkeää on kokea ympäristön ilmentävän myös mennyttä aikaa (Heikkinen, ym. 2013, 536). Turvallisuuden kokemiseen vaikuttavat tuntemukset yksinäisyydestä sekä oma toimintakyky (Sisäasianministeriö 2011, 8).

Turvallisuus on tärkeä ominaisuus ikääntyneiden asuinoloissa. Se voidaan käsitellä turvallisuuden tilana ja suojaavan vaaralta. The Ball Modelissa se käsittää vaaran, joka tulee ympäristöstä kuten liukas lattia tai valonpuute. (Kasanen 2004, 45.)

Ympäristö, jossa on turvallista liikkua ja olla, voidaan jakaa kolmeen käsitteeseen. Näitä käsitteitä ovat kodin muutostyöt, kulkuväylät jotka ovat asianmukaisesti pidetty kunnossa sekä lähiympäristön ominaisuudet liikkumiselle. Kodin muutostöitä ovat esimerkiksi erilaiset tukikaiteet ja apuvälineet, sekä kaikenlaiset muutokset jotka helpottavat kotona liikkumista. Pohjoisessa ympäristössä ikääntyneen toimimista kotona voivat haitata esimerkiksi pimeys ja palveluiden saatavuus. Pimeydellä on tutkittu olevan yhteyttä myös ihmisen mielialaan. (Elo 2006, 123.)

3.4 Asuminen ja ikääntyneen toimintakyvyn tukeminen

Toimintakyky jaetaan kolmeen eri osa-alueeseen: fyysiseen, psyykkiseen sekä sosiaaliseen (Heikkinen, ym. 2013, 278). Nämä ovat kuitenkin jatkuvassa vuo-

rovaikutuksessa keskenään. Yleisimmin käytetty toimintakyvyn arviointimenetelmä on päivittäisistä toiminnoista selviytyminen. Nämä toiminnot voidaan jakaa ADL- ja IADL-toimintoihin. ADL-toimintoja ovat päivittäiset perustoiminnot, kuten esimerkiksi syöminen, peseytyminen, liikkuminen sekä WC-käynnit. IADL-toiminnot tarkoittavat kykyä hoitaa erilaisia asioita, esimerkiksi lääkkeiden käyttö, ruuanvalmistus, pyykin pesu sekä raha-asioden hoitaminen. ADL-toiminnoista selviytyminen vaatii yleensä toimintakyvyn fyysistä osa-aluetta, kun taas IADL-toiminnot vaativat myös psyykkistä ja sosiaalista toimintakyvyn osa-aluetta. (Pohjolainen & Sarvimäki & Syrén 2007, 7-8.)

Ikääntyneen kotona asumista voidaan myös tukea erilaisilla apuvälineillä, avustavalla teknologialla sekä erilaisilla asunnon muutostöillä. Esimerkiksi tilaratkaisut laitoksiin tehdään paitsi turvallisuuden tunnetta lisääväksi, myös sosiaalista kanssakäymistä ja yksityisyyttä tukevaksi. (Heikkinen, ym. 2013, 426, 538-539.)

Kulkureittien ja rakennusten esteettömyys sekä sopivan hintainen ja riittävä palveluiden saanti tukevat ikääntyneiden mahdollisuutta asua kotona. Palvelut pitävät sisällään monenlaista toimintaa, esimerkiksi neuvontaa, tukea sekä hoidon ja hoivan mahdollisuuksia. Perustuslaissa määritellään, että jokaiselle ihmiselle tulisi turvata välttämätön toimeentulo sekä huolenpito. Jokaisella tulisi myös olla oikeus riittäviin sosiaali- ja terveystalouteihin. (Heikkinen, ym. 2013, 426, 538-539.)

Ympäristöllä sekä erilaisilla asumisratkaisuilla on suuri merkitys ikääntyneen elämänlaatuun. Asumisympäristön ongelmat estävät ikääntyneen itsenäistä asumista. Kaavoituksessa ja rakenteissa tulisi ottaa huomioon ikääntyneen tarve liikkua esteettömästi myös kodin ulkopuolella. (Vaarama ym. 2001, 2.) Ikääntyneelle tärkeitä elementtejä ympäristössä ovat valaistus, liikkumisen mahdollisuus, tilat päivittäisille aktiviteeteille sekä turvallisuus (Hujala & Rissanen & Vihma 2013, 195). Kotona asumisella ja tutulla ympäristöllä mahdollistetaan rutiinien säilyminen, jolla on positiivisia vaikutuksia ikääntyneiden mielialaan. Turvallisuuden ohella pysyvyys, ennustettavuus, järjestys sekä jatkuvuus liite-

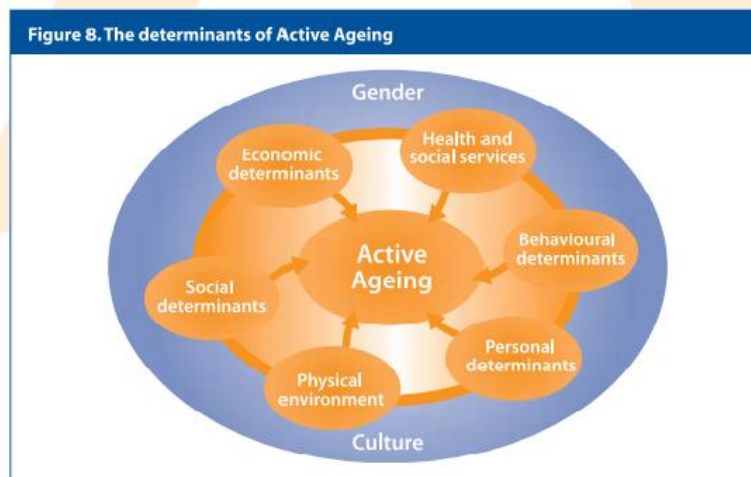
tään ikääntyneiden asumisen kulmakiviksi. Nämä edellä mainitut tekijät mahdollistavat myös kotona asumisen. (Puumalainen 2011, 37.)

Vaikka fyysinen ympäristö olisikin hyvä, ei se yksinään mahdollista itsenäistä asumista. Lisäksi tarvitaan myös erilaisia ikääntyneille suunnattuja palveluita. Palveluiden tavoitteena on tukea ikääntyvien asumista omassa kodissaan mahdollisimman pitkään. Palvelut pitävät sisällään monenlaista toimintaa, esimerkiksi neuvontaa, tukea sekä hoidon ja hoivan mahdollisuuksia. (Heikkinen, ym. 2013, 538.)

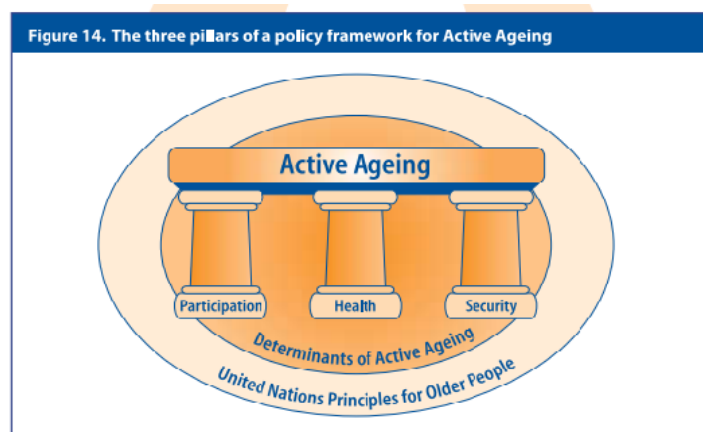
Toimintakyvyn heikkeneminen voi vaikuttaa oikeudellisten tilanteiden hoitoon. Ikä ei vaikuta suoraan ihmisen päätöksenteko-oikeuteen, eikä palvelujen tarve ole iästä riippuvaista. Palvelujen tarve kartoitetaan toimintakyvyn ja terveydentilan mukaan. (Yli-Korpela 2014, 2, 8, 88.) Ikääntyneen palvelukokonaisuus tulee laatia yksilöllisten tarpeiden ja tasavertaisuuden (Myllymäki 2014, 10), sekä perus- ja ihmisoikeuksien periaatteisiin kuuluvan itsemääräämisoikeuden mukaisesti (Yli-Korpela 2014, 8). On muistettava, että ikääntynyt on itse oman elämänsä asiantuntija (Myllymäki 2014, 10). Palveluiden ja hoidon valitseminen sekä vapaaehtoisuus kuuluvat itsemääräämisoikeuteen, ja on yhteiskunnan velvollisuus tarjota apua ikääntyneelle toimintakyvyn heiketessä. Tämän avun tarjoaminen tulee kuitenkin aina tapahtua itsemääräämisoikeutta ja ikääntyneen omaa tahtoa kunnioittaen. (Yli-Korpela 2014, 4, 89.)

WHO on kuvannut aktiivista vanhenemista ja siihen liittyvistä tekijöistä ajatuskartalla (Kuva 2), jonka keskiössä on aktiivinen vanheneminen. Aktiivisen vanhenemisen osatekijöitä ovat ekonomiset tekijät(economic determinants), terveys- ja sosiaalipalvelut(health and social services), käytökselliset tekijät(behavioural determinants), persoonalliset tekijät(personal determinants), fyysinen ympäristö(physical environment) ja sosiaaliset tekijät(social determinants). Kehän yläpuolella oleva sukupuoli(gender) sekä alapuolella oleva kulttuuri(kulttuuri) ovat näihin kaikkiin vaikuttavia tekijöitä, jotka taas vaikuttavat aktiiviseen ikääntymiseen. (WHO Active Ageing 2002.) WHO on koontanut myös rungon aktiivisen vanhenemisen toimintaperiaatteille (Kuva 3) johon kuuluvat osal-

lisuus, terveys ja turvallisuus sekä näihin vaikuttavat aktiivisen ikääntymisen tekijät ja sekä YK:n perusperiaatteet ikääntyneille. (WHO Active Ageing 2002).

Kuva 2 WHO:n kuvaus aktiivisesta vanhenemisesta ja siihen liittyvistä tekijöistä

Kuva 3 WHO:n mukainen runko aktiivisen vanhenemisen toimintaperiaatteille

A Road Map for Ageing Research sisältää tärkeää tutkimustietoa, jonka avulla voidaan valmistautua haasteisiin, joita Euroopassa tullaan kohtaamaan tulevaisuudessa väestön ikääntyessä. Se tuo esille seitsemän muun näkökannan mukana myös ihminen-ympäristö perspektiivin. Ihminen-ympäristö perspektiivi tuo esille ongelman, jonka mukaan ikääntymiseen liittyen ei ole tehty eksaktia tutkimusta erilaisista asumisratkaisuksista ja – vaihtoehtoista ja niiden vaikutuksesta kognitiivisiin kykyihin. The Road Map sisältää myös tilastollista tietoa mm. ikääntyneiden määrästä eri osissa Eurooppaa. (Euroopan komissio 2011.)

3.5 Ikääntyneen itsemääräämisoikeus

Itsemääräämisoikeus toteutuu, kun ikääntyneen mielipide otetaan huomioon ja hän saa tasavertaisena osallistua henkilökohtaisia asioitaan koskeviin päätöksiin (Järnström 2001, 255; Myllymäki 2014, 9). Ikääntyneelle kotona asuminen vahvistaa minuuden tunnetta, joka syntyy itsemääräämisoikeuden toteutumisesta (Myllymäki 2014, 9).

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisemassa laatusuosituksessa on määritetty, että itsemääräämisoikeuden toteutuminen tarkoittaa myös asiakaslähtöisen työtavan käyttämistä. Asiakaslähtöisyydellä tarkoitetaan, että palvelutoimintaa tarkastellaan ja eritellään asiakkaan näkökulmasta. Jotta organisaatio olisi asiakaslähtöinen, toiminta tulisi suunnitella siten että asiakkaan voimavarat sekä tarpeet olisivat keskipisteenä. Asiakkaalla tulisi olla myös mahdollisuus osallistua palvelutarpeen arviointiin, palvelujen suunnitteluun, palvelujen toteutukseen sekä palvelun vaikutusten ja laadun arviointiin. Asiakaslähtöisyydellä tarkoitetaan myös, että asiakkaalla on mahdollisuus tehdä osa valinnoista. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 60.)

Ihmisarvo ja yksilön integriteetti eli kokonaisuus muodostavat itsemääräämisoikeuden. Ihmiselle on annettava tila ja mahdollisuus toteuttaa itsemääräämisoikeutta, jättämättä kuitenkaan häntä omaan varaansa. Ikääntyneen tulee aina saada riittävä tieto koskien omaa terveyttä, jotta hän voi osallistua terveyden edistämiseen ja ymmärtää sairauden. Osallisuus on osa itsemääräämisoikeutta. (Heikkinen ym. 2013, 458.)

Kailio tutki 2014 ikäihmisten osallisuutta hyvinvointipalveluiden suunnittelussa. Tutkimuksen tulokset kannustavat vahvistamaan osallisuutta, ja yhteistyön tekeminen koettiin tärkeäksi. Osa ikääntyneistä koki, ettei halua vaikuttaa palvelujen sisältöön ja niiden suunnitteluun, mutta olivat halukkaita jollakin asteella ottamaan osaa omaan hoitoonsa. Osa taas koki haluavansa vaikuttaa laajemmin ja olla kehittämisessä mukana. Tutkimus teki myös eroa osallisuuden ja osallis-

tumisen välille. Osallistumisella tarkoitetaan esimerkiksi osallistumista omaan hoitoon, osallisuus taas mahdollisuutta vaikuttaa ja olla osana kehittämässä esimerkiksi ikääntyneille tarkoitettuja palveluita. Osallisuuden on tärkeää tukea sillä se vaikuttaa kyseisen tutkimuksen perusteella itsetuntoon, osallisuus liitettiin myös turvallisuuden tunteen luomiseen. (Kailio 2014.)

Gerontologisen hoitotyön peruspilari on asiakaslähtöisen hoitotyön toteuttaminen. Ihmistä kunnioitetaan yksilönä ja hänen arvot, asenteet, kulttuuri ja elämäntyli otetaan huomioon. Ikäihmisen voimavarojen tunnistaminen ja huomiointi, turvallisuus, itsemääräämisoikeus ja osallisuus sekä oikeudenmukaisuus ovat gerontologisen hoitotyön peruseriaatteita. (Heikkinen ym. 2013, 457.)

Asiakaslähtöisyys ja yksilöllisyyden huomiointi vaikuttavat asumisessa koettuun turvallisuuteen, ja tärkeää olisi luoda ikääntyneelle turvallisempaan asumismuotoon siirtyminen joustavasti ja itsemääräämisoikeutta kunnioittaen. Asumismuotojen, jotka palvelevat ikääntynyttä yksilöllisesti, tulisi olla jokaisen ulottuvilla riippumatta hänen nykyisestä asuinpaikasta tai varallisuuden määrästä. (Sisäasiainministeriö 2011, 31.)

Laatusuosituksessa määritellään asiakaslähtöisyyden tarkoittavan palvelutoiminnan tarkastelua ja erittelyä asiakkaan näkökulmasta. Jotta organisaatio olisi asiakaslähtöinen, toiminta tulisi suunnitella siten että asiakkaan voimavarat sekä tarpeet olisivat keskipisteenä. Asiakkaalla tulee olla myös mahdollisuus osallistua palvelutarpeen arviointiin, palvelujen suunnitteluun, palvelujen toteutukseen sekä palvelun vaikutusten ja laadun arviointiin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 60.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen tarkoitus, työn tavoitteet ja tutkimusongelmat

Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa enontekiöläisten ikääntyvien ja ikääntyneiden ihmisten toiveita asumiseen liittyvistä tekijöistä. Tavoitteena on tuottaa tietoa Enontekiön kunnalle enontekiöläisten ikääntyvien ja ikääntyneiden ihmisten toiveista, asumisen muodoista ja niihin liittyvistä palveluista. Enontekiön kunnan virkamiehet sekä työntekijät voivat hyödyntää tietoja suunnitellessa, toteuttaessa ja kehittäessä ikääntyvien ja ikääntyneiden asumispalveluja.

Työssä haetaan vastauksia seuraaviin ongelmiin:

1. Millaiset asuinolosuhteet haja-asutusalueilla asuvilla enontekiöläisillä ikääntyneillä on tällä hetkellä?
2. Millaisia toiveita haja-asutusalueilla asuvilla enontekiöläisillä ikääntyneillä on asumisen suhteen?

4.2 Tutkimusmenetelmä, tutkimusote

Tutkimusmenetelmäksi valikoitui määrällinen eli kvantitatiivinen menetelmä. Määrällinen tutkimus tarkoittaa, että vastaukset ovat numeerisia sekä muuttujia ja niiden ominaisuuksia verrataan keskenään. Tuloksia mitattaessa muuttujat järjestetään mitta-asteikoille. Mittaamisella erotetaan muuttujien ominaisuuksia ja eroja. (Vilka 2007, 14, 16.)

Aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui survey- kyselylomake, joka on yksi yleisimmistä määrällisen tutkimuksen aineistonkeruutapoja. Survey- kysely toteutettiin postikyselynä. Tällainen aineistonkeruutapa on sopiva, kun vastaajia on yli 200 henkilöä ja he asuvat laajalla alueella (Vilka 2007, 27-28). Postikysely

sisälsi strukturoitujen kysymysten lisäksi puolistrukturoituja kysymyksiä. Strukturoitujen ja avoimien kysymysten välimuodot voivat tuoda vastaukseen uusia näkökulmia (Hirsjärvi 2009, 199). Saimme Helsingin Työtehoseuralta luvan käyttää heidän aiemmin käyttämäänsä kyselylomaketta pohjana lomakkeelle. Muokkasimme lomakkeen vastaamaan tutkimuskysymyksiämme ja useita kysymyksiä alkuperäisestä lomakkeesta on jätetty kokonaan pois tai muokattu.

Tutkimuksessa käytettiin kokonaisotantaa, joten kysely lähetettiin kaikille 288 Enontekiön haja-asutusalueilla asuville yli 65-vuotiaille henkilöille. Kun tutkimukseen otetaan mukaan koko perusjoukko, on otantamenetelmänä käytetty kokonaisotantaa (Vilka 2007, 52). Tutkimukseen osallistuvat vastaajat ovat Enontekiön haja-asutusalueilta, koska heillä palvelut ja asumispalvelut ovat kauempana ja vaikeammin saatavilla kuin Enontekiön keskustassa, Hetassa, asuvilla.

Kyselylomakkeista saadut vastaukset käsiteltiin SPSS-ohjelmistolla. Ohjelmalla ajettiin tulokset näyttämään jakaumat vastauksista. Tulokset ja niiden johtopäätökset on raportoitu työssä kohdassa tutkimustulokset.

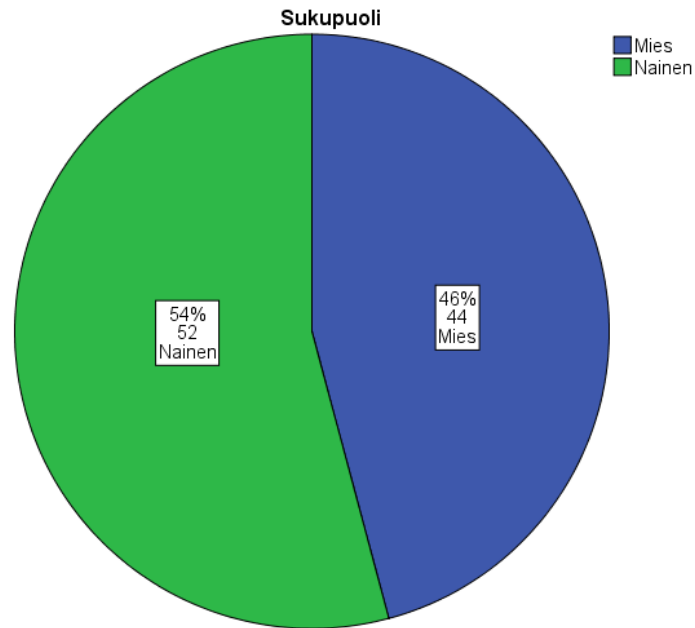
5 TUTKIMUSTULOKSET

Kysymyslomakkeita lähetettiin postitse yhteensä 288 kappaletta. Vastaaajia oli yhteensä 97, jolloin vastausprosentti on 33,6%. Lomakkeista yksi hylättiin. Hylätty lomake on mukana analyysissä ja näkyy taulukoissa puuttuvana vastauksena. Kyselylomakkeessa oli kysymyksiä yhteensä 37, joista avoimia kysymyksiä oli 3.

Kysymykset 1-6 käsittelivät vastaajien taustatietoja, 7-19 käsittelivät tämän hetkistä asumista sekä asuntoa. Kysymykset 20, 23, 27- 29 käsittelivät lähitulevaisuutta. Kyselylomakkeissa lähitulevaisuudella tarkoitetaan noin 5 vuotta. Kysymykset 21- 22, 24-26, 30-36 käsittelevät avuntarvetta, liikkumista sekä vapaa-aikaa. Kysymys numero 37 on avoin kysymys, jossa kysyttiin vastaajien terveisiä kunnalle. Terveisiä kunnalle ei julkaistu tässä työssä, vaan ne toimitettiin työssä yhteistyössä olleelle Enontekiön kunnan työntekijälle.

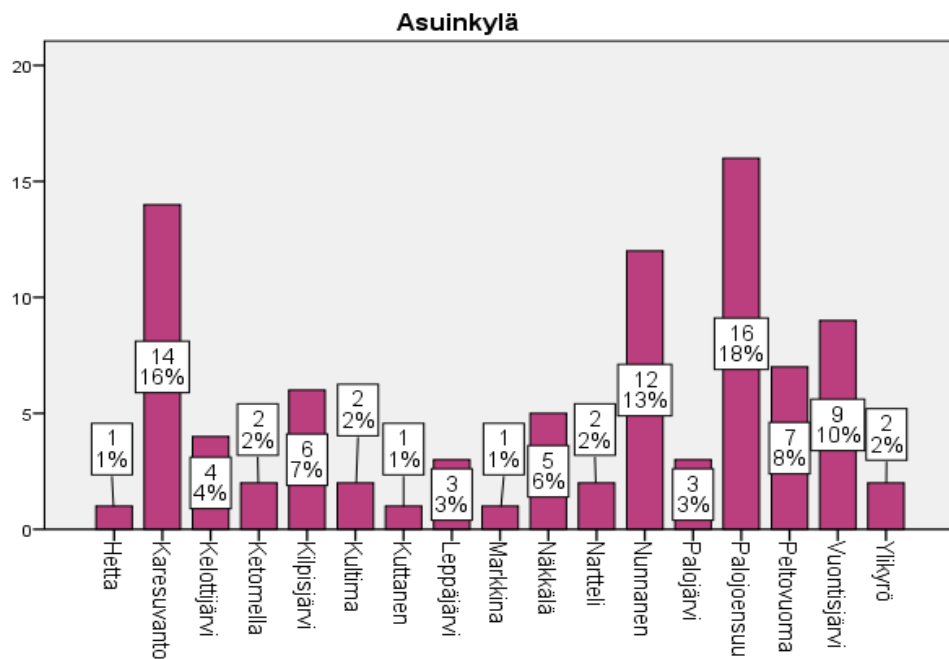
5.1 Taustatietoa kyselyyn vastanneista

Kuviossa 1 esitetään vastaajien sukupuolijakauma. Vastaaajista noin 46% (N=44) oli miehiä ja 54 (N=52) naisia. Yhdestä lomakkeesta ei käynyt ilmi sukupuolta.

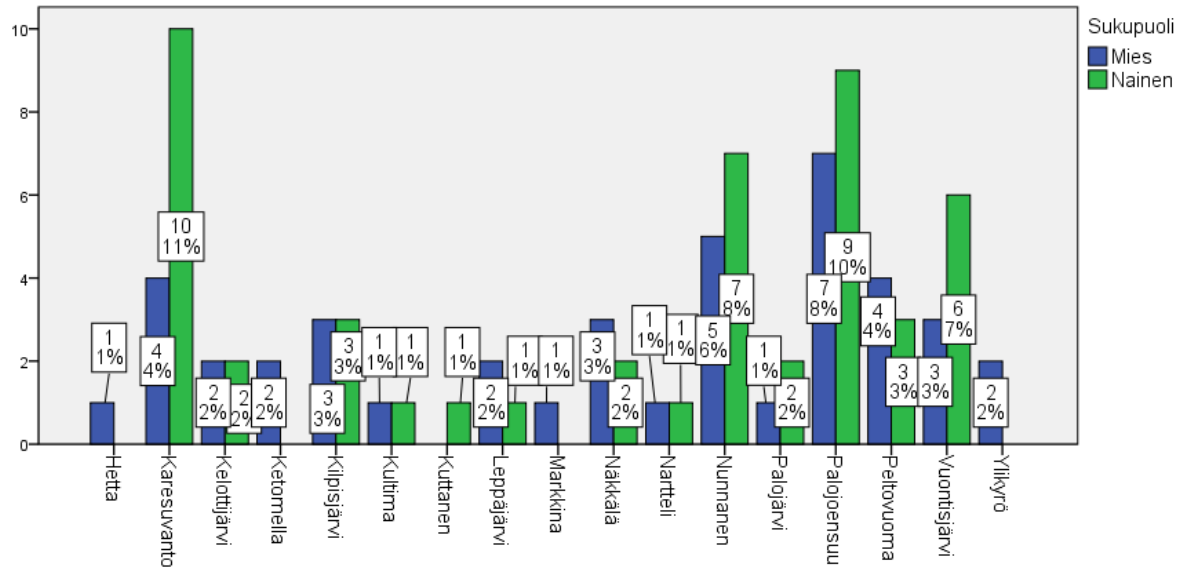
Kuvio 1 Vastaajien sukupuolijakauma

Vastaajien asuinkylät kuviossa 2. Yhteensä 90 vastaajista ilmoitti asuinkylänsä. Vastaajia oli 17 eri kylästä, joista 18% (N=16) oli Palojoensuusta, 16% (N=14) Kaaresuvannosta ja 13% (N=12) Nunnasesta. Vastaajista 7 jätti asuinkylänsä ilmoittamatta.

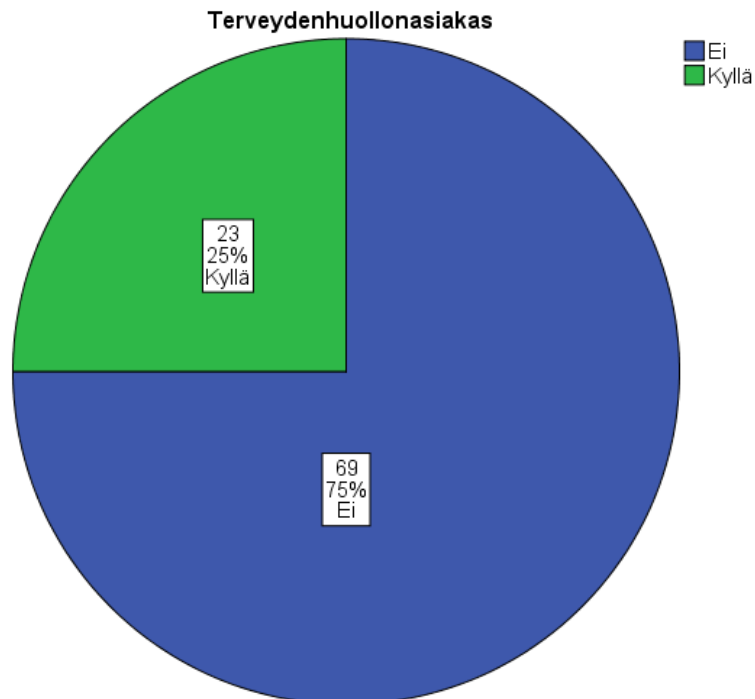
Kuvio 2 Vastaajien asuinkylät

Kuviosta 3 nähdään asuinkylä ristiintaulukoituna sukupuolijakauman kanssa. Naisista eniten vastaajia tuli Karesuvannosta(11%, N=10) ja miehistä Paljoensuusta(10%, N=9).

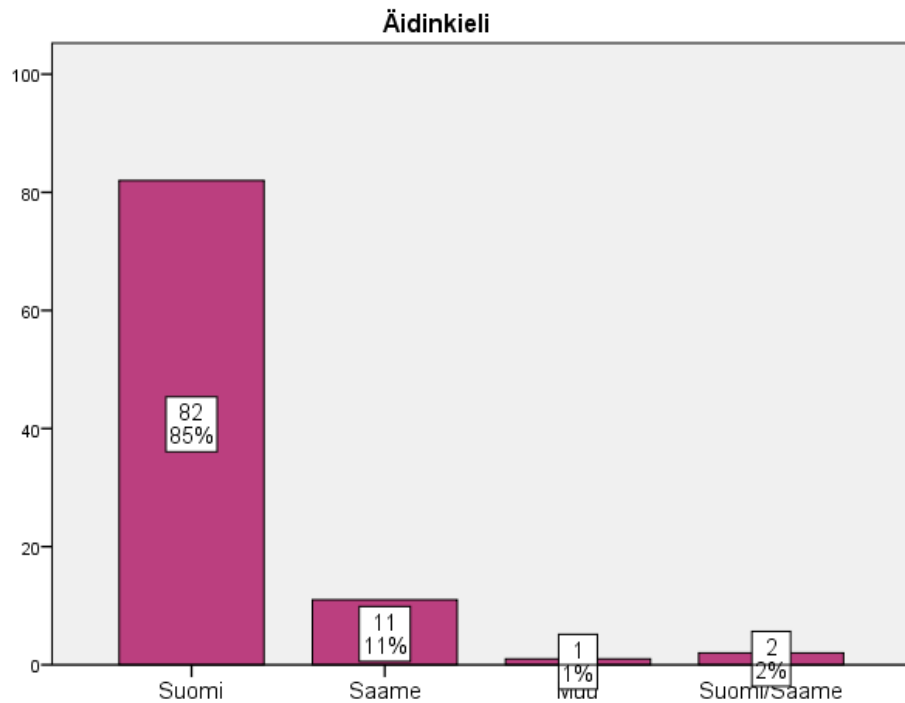
Kuvio 3 Asuinkylä ristiintaulukoituna sukupuolijakauman kanssa

Kuviosta 4 selviää haja-asutusalueilla asuvista 25% (N=23) olevan Muonio-Enontekiön terveydenhuollon asiakas.

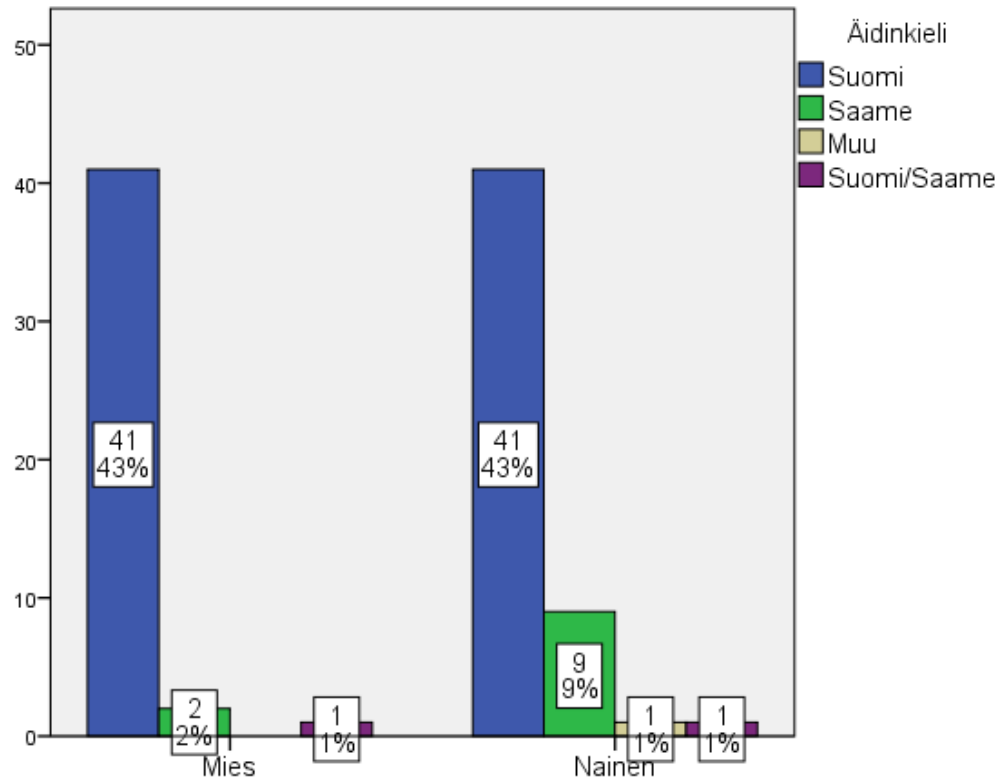

Kuvio 4 Muonio- Enontekiön terveydenhuollon asiakas

Vastaajien äidinkieli kuvioissa 5 ja 6. Äidinkielenensä kyselyssä ilmoitti yhteensä 99% (N=96) joista 85% (N=82) kertoi äidinkielenensä olevan suomi, 11% (N=11) saame, 2% (N=2) suomi sekä saame ja 1% (N=1) muu. Miehistä ja naisista suomen äidinkielekseen ilmoitti 43%, miehistä saamenkielen äidinkielekseen ilmoitti 2%, naisista 9%. Kaksikielisiä ilmoitti olevansa molemmista ryhmistä 1%.

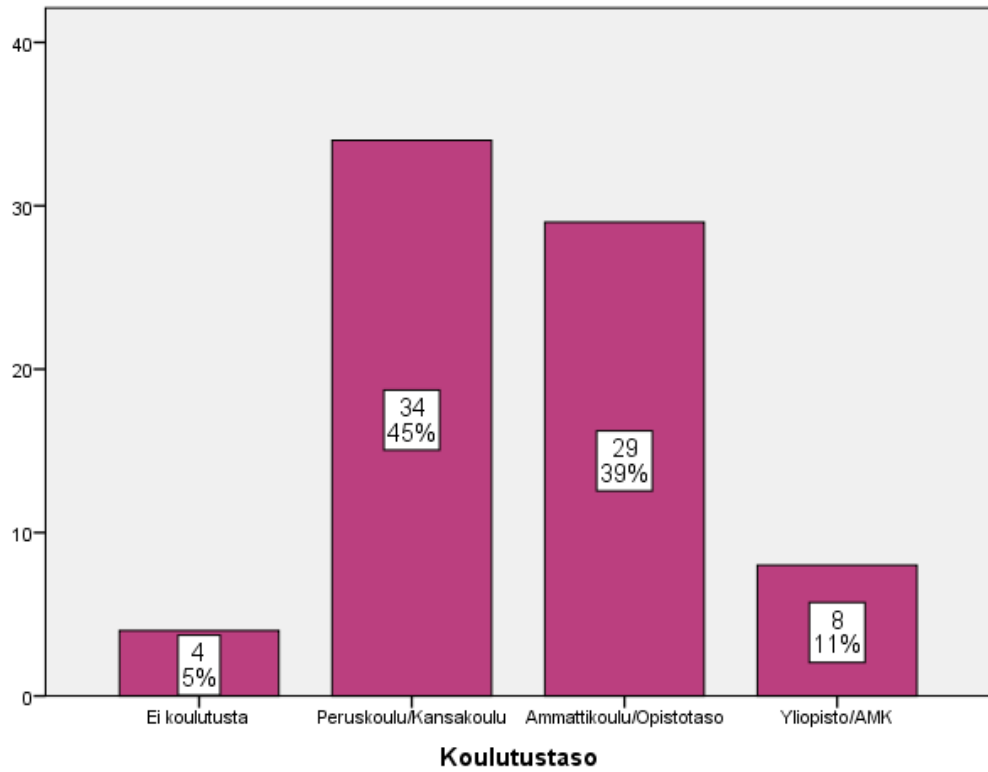

Kuvio 5 Vastaajien äidinkielijakauma

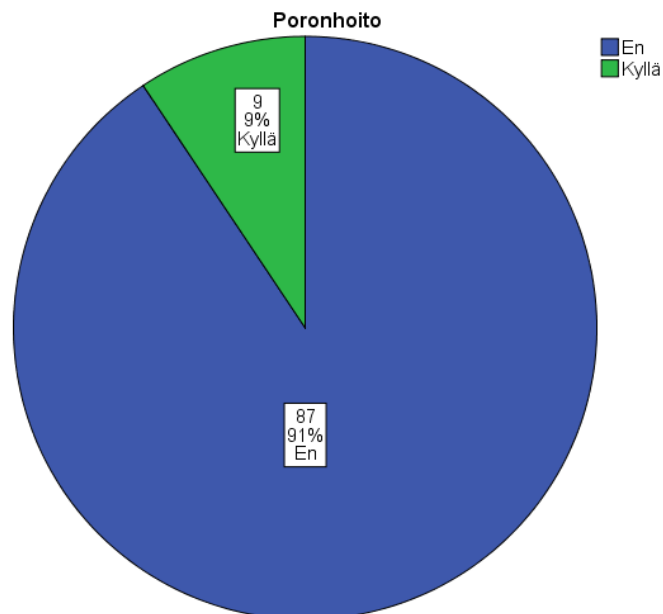
Kuvio 6 Vastaajien äidinkielijakauma ristiintaulukoituna vastaajien sukupuolijakauman kanssa

Kuviossa 7 esitetään vastaajien koulutustiedot. 5% (N=4) vastaajista ei ollut koulutusta, 45% (N=34) olivat käyneet perus- tai kansakoulun, 39% (N=29) olivat saaneet opistotason koulutuksen ja 11% (N=8) Yliopiston tai ammattikorkeakoulun. 22 lomakkeesta koulutustasoa ei käynyt ilmi.

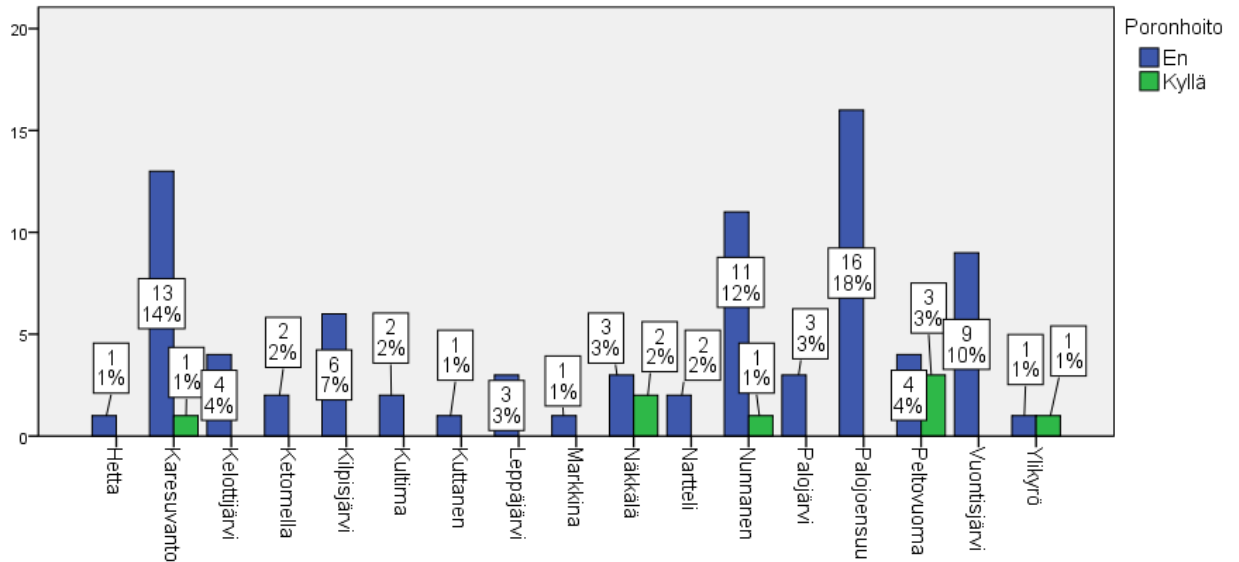
Kuvio 7 Vastaajien koulutustaso

Poronhoito kuviossa 8 ja 9. Poronhoitoa kysyttäessä vastaajia oli 99% (N=96). Poronhoitoa kertoi harjoittavansa 9% (N=9). Eniten poronhoitoa harjoitettiin Pa-lojoensuussa(18%) sekä Karesuvannossa (14%).

Kuvio 8 Poronhoitojakauma

Kuviossa 9 nähdään, kuinka moni vastaajista harjoittaa poronhoitoa, ja mistä asuinkylästä he ovat kotoisin. Eniten poronhoitoa vastaajista harjoittivat Paljoensuussa (18%) sekä Karesuvannossa (14%).

Kuvio 9 Vastaajien tiedot poronhoidon harjoittamisesta ristiintaulukoituna vastaajan asuinkylän kanssa

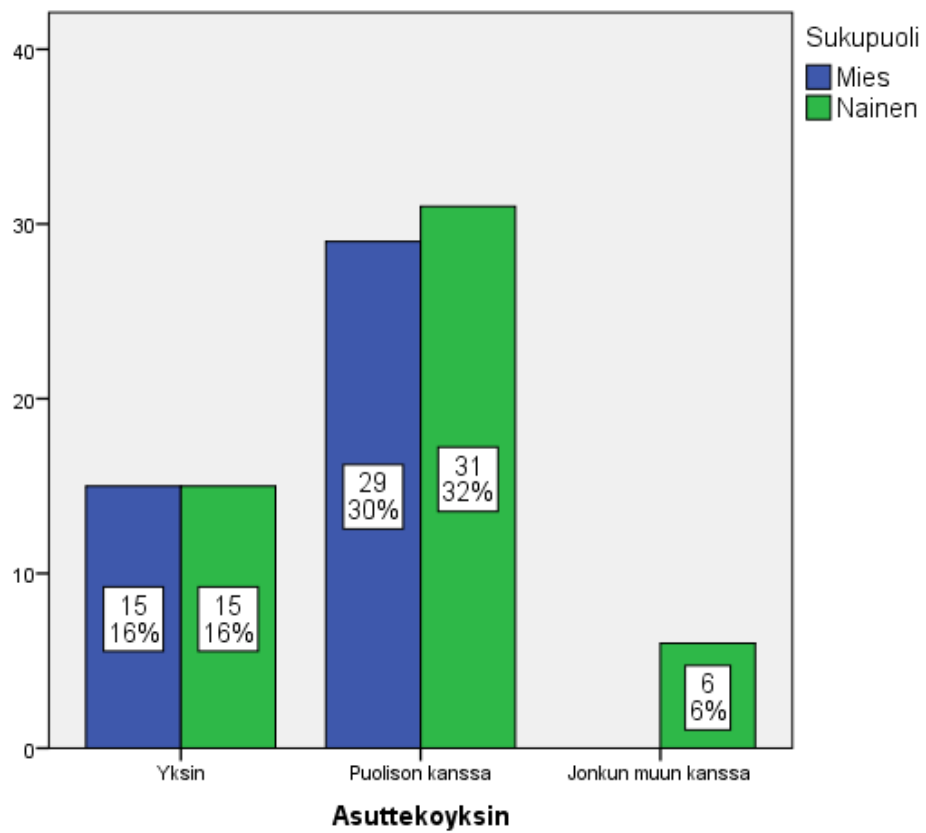
5.2 Asuminen nyt ja lähitulevaisuudessa

Muutostöitä havaittiin tarvitsevan sauna & pesutiloissa, wc-tiloissa, tasoeroissa (ulko- ja sisäportaat), valaistuksessa, lämpöeristyksissä ja –vuorissa sekä katto-rakenteissa (esimerkiksi vesikatto, katon korjaus). Myös autotallissa havaittiin olevan puutteita joita tulisi korjata sekä ovien lukoissa. Myös asennettavat käsi-tuet koettiin tarpeellisiksi asioiksi joita haluttiin lisätä omaan asuntoon.

Kuviosta 10 ja 11 nähdään yksinasuvia olevan 31%, joista miehiä noin 16% ja naisia saman verran. Puolison kanssa asuvia oli yhteensä 63%, joista miehiä 30% ja naisia hieman enemmän (32%). Jonkun muun kanssa kertoi asuvansa 6%, joista kaikki vastaajat olivat naisia.

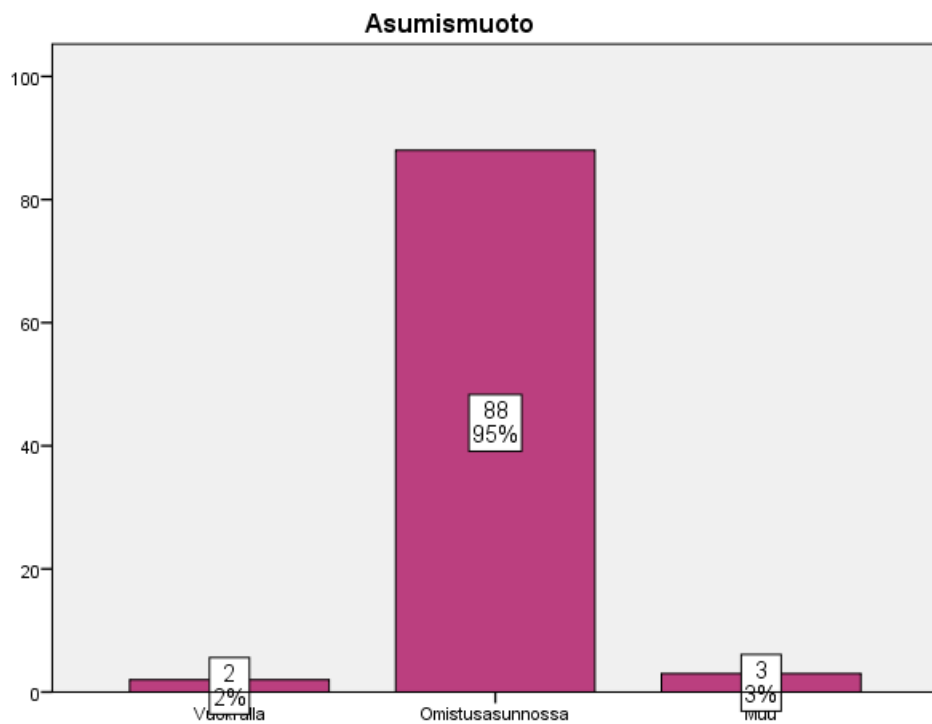

Kuvio 10 Vastaajien asuinstatus

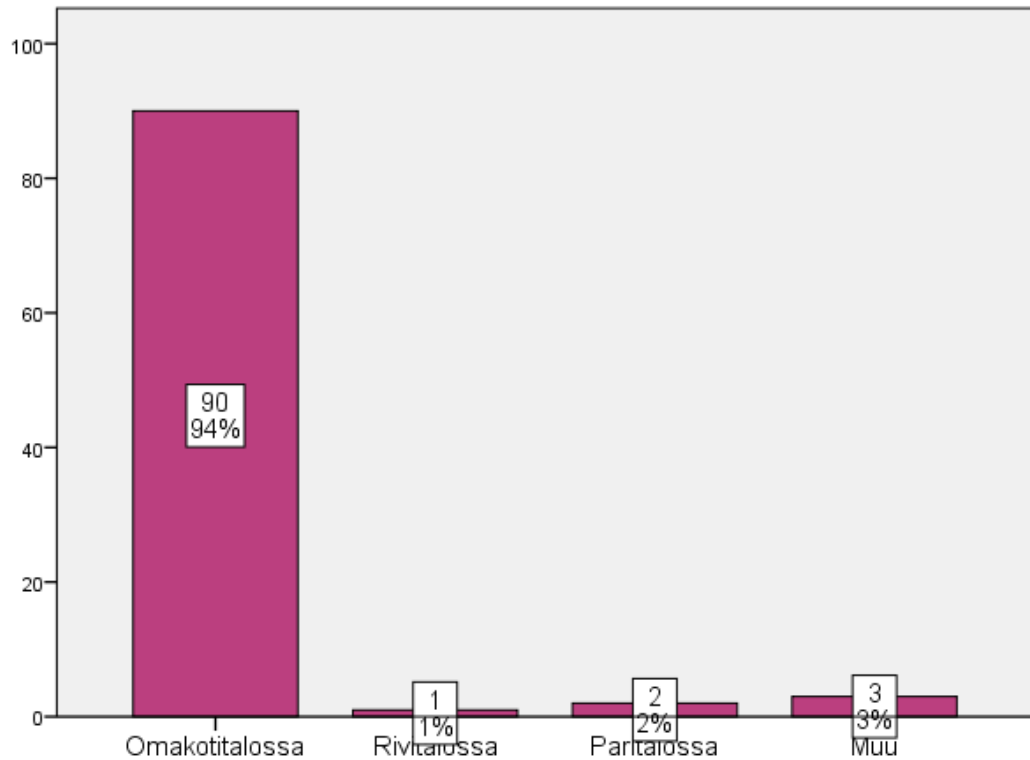

Kuvio 11 Vastaajien asuinstatus ristiintaulukoituna sukupuolijakauman kanssa

Kuviossa 12 ja 13 nähdään vastauksia asuinmuodoista. Vastaajista suurin osa asui omistusasunnossa(95%). Omistusasunnoista 94% olivat omakotitaloja. Nykyisiä asuinpaikkoja jo valittavissa olevien vaihtoehtojen lisäksi olivat kämpät ja talviasuttavat mökit(3kpl), asumisoikeustalo sekä kerrostalo.

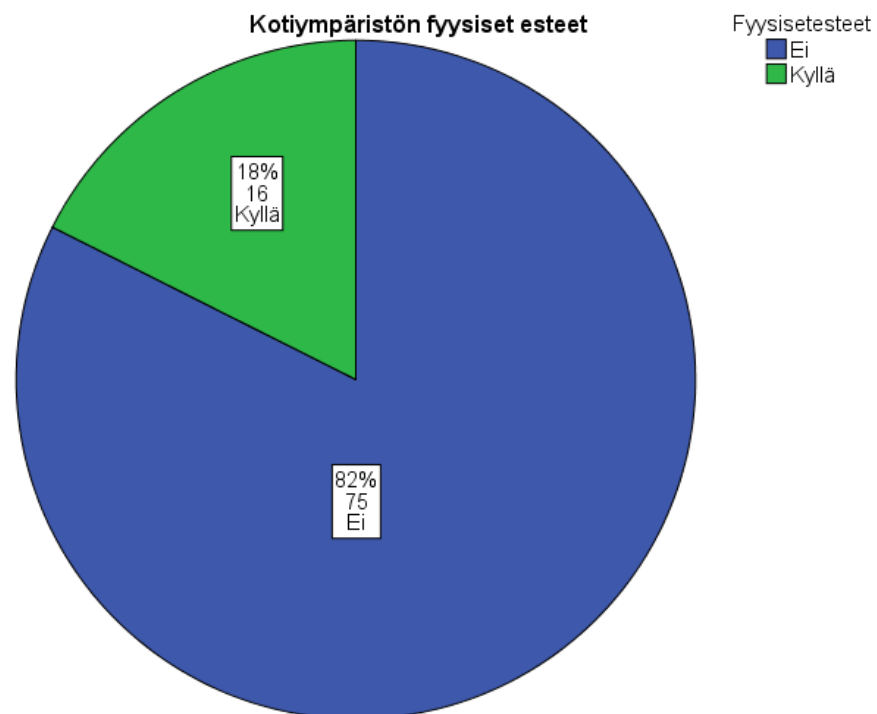

Kuvio 12 Vastaajien asumismuoto

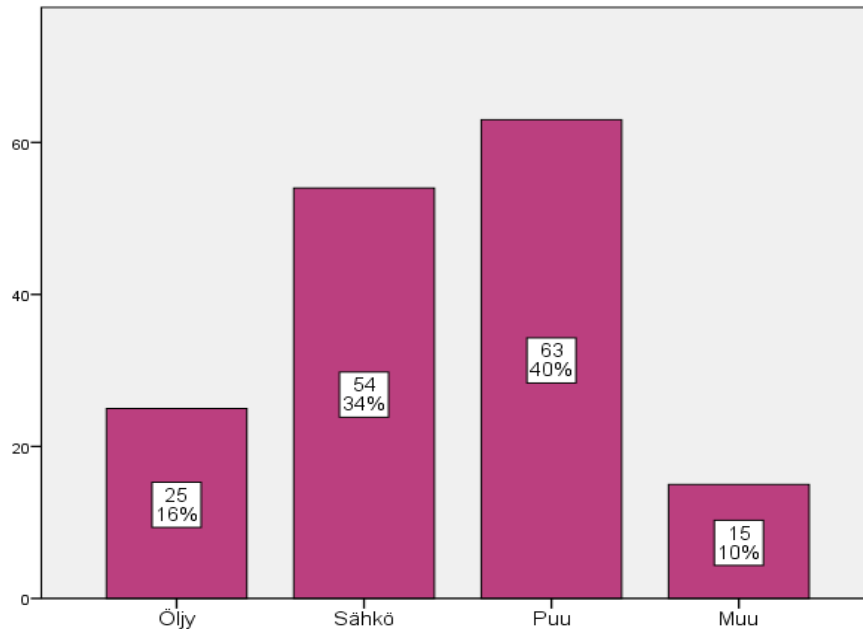
Kuvio 13 Vastaajien asumismuoto

Kuviossa 14 esitetään vastaajien kokemus fyysisistä esteistä kotiympäristössä. Fyysisiä esteitä asunnossa koki olevan vastaajista vain 18%, joista suurin osa omakotitalossa 16%.

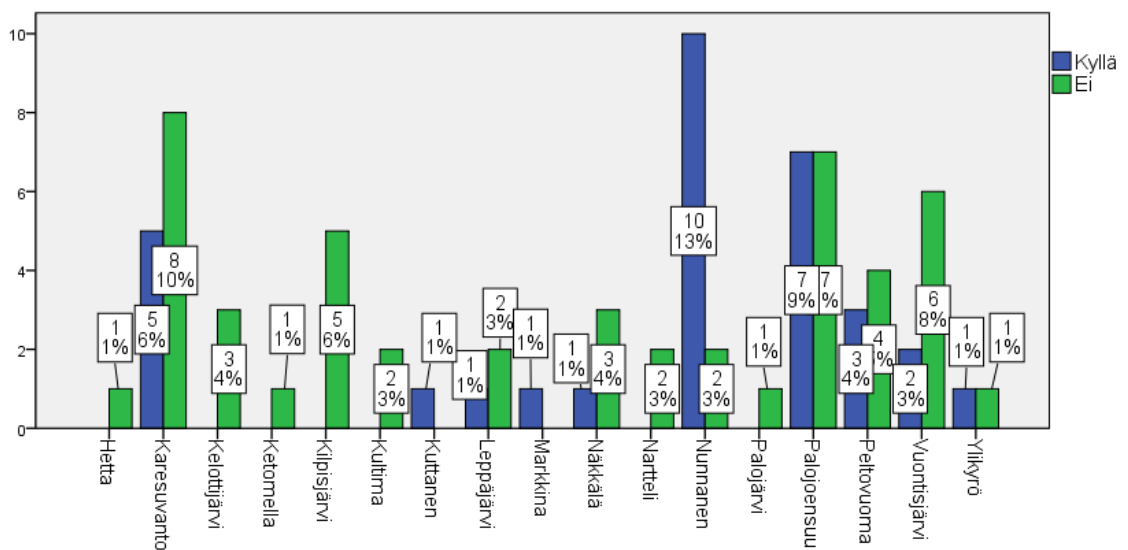
Kuvio 14 Vastaajien kokemus fyysisistä esteistä kotiympäristössä

Kuviossa 15 nähdään vastaajista 40%:lla (N=63) olevan lämmitysjärjestelmään puulämmitys. 34% (N=54) ilmoitti lämmitysjärjestelmäkseen sähkön.

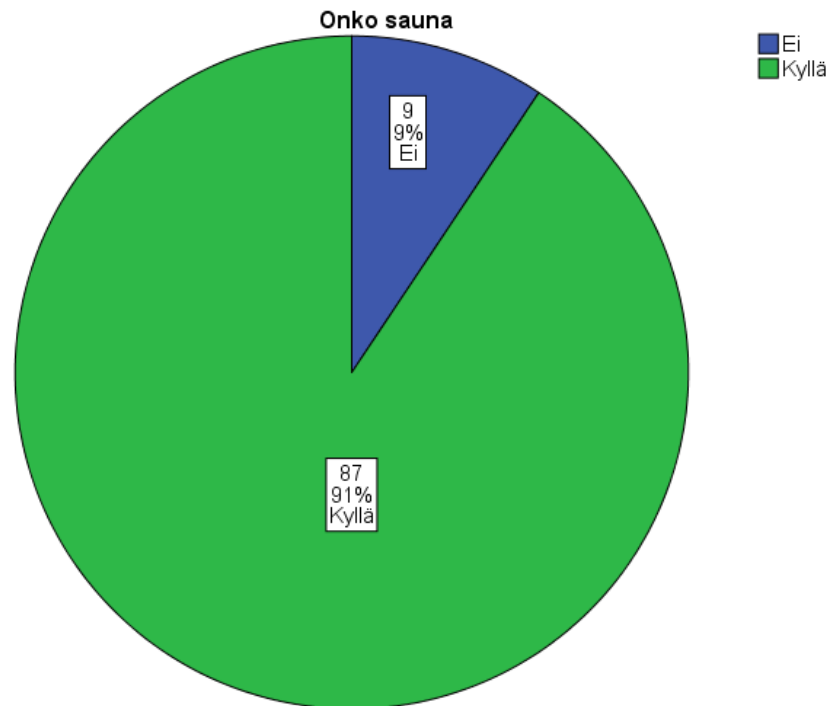
Kuvio 15 Vastaajien lämmitysjärjestelmä

Kuviossa 16 nähdään vastaajien tarve asunnon muutostöihin. Eniten muutostöihin koettiin tarvetta Palojoensuussa (11%) sekä Nunnasessa (6%).

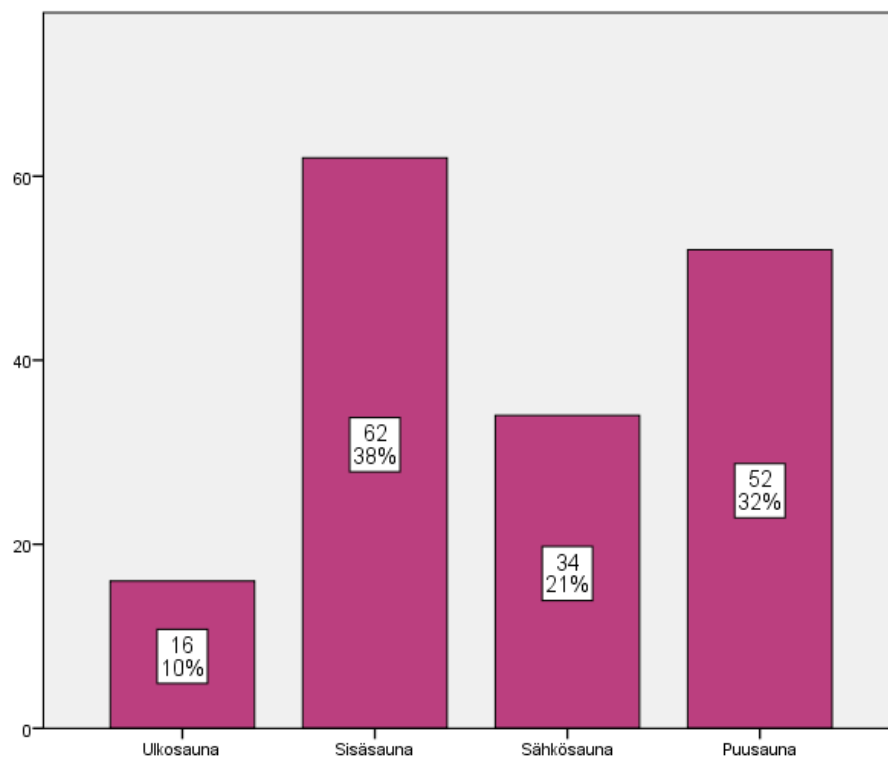

Kuvio 16 Vastaajien muutostöiden tarve ristiintaulukoituna vastaajan asuinkylän kanssa

Kuvioissa 17 ja 18 nähdään vastaajien saunajakauma ja ominaisuudet. Kaikkiin 91% vastaajista kertoi omistavansa saunan. Vastaajista 38% omisti sisä- ja/tai puusaunan.

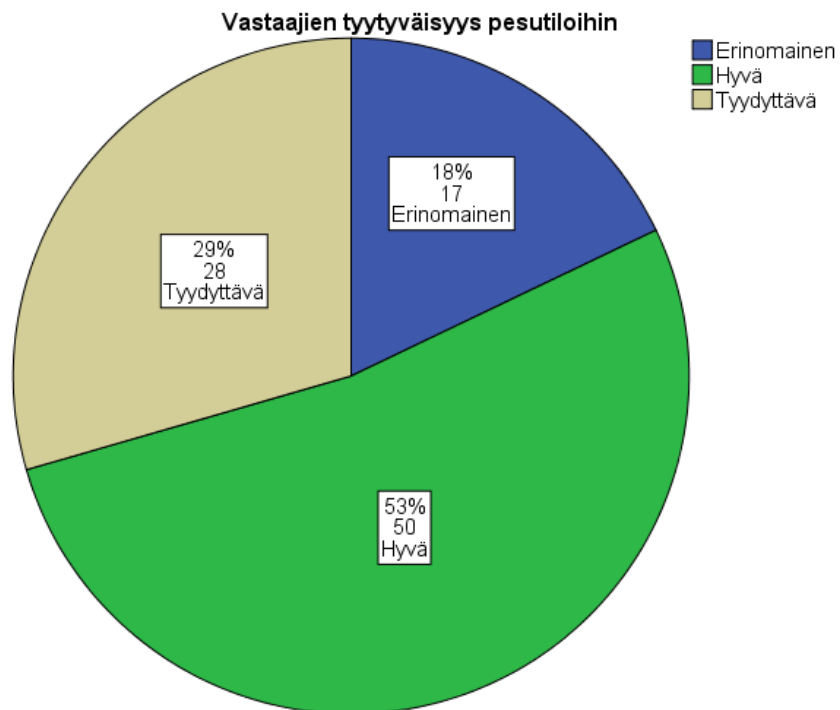

Kuvio 17 Vastaajien saunanomistus

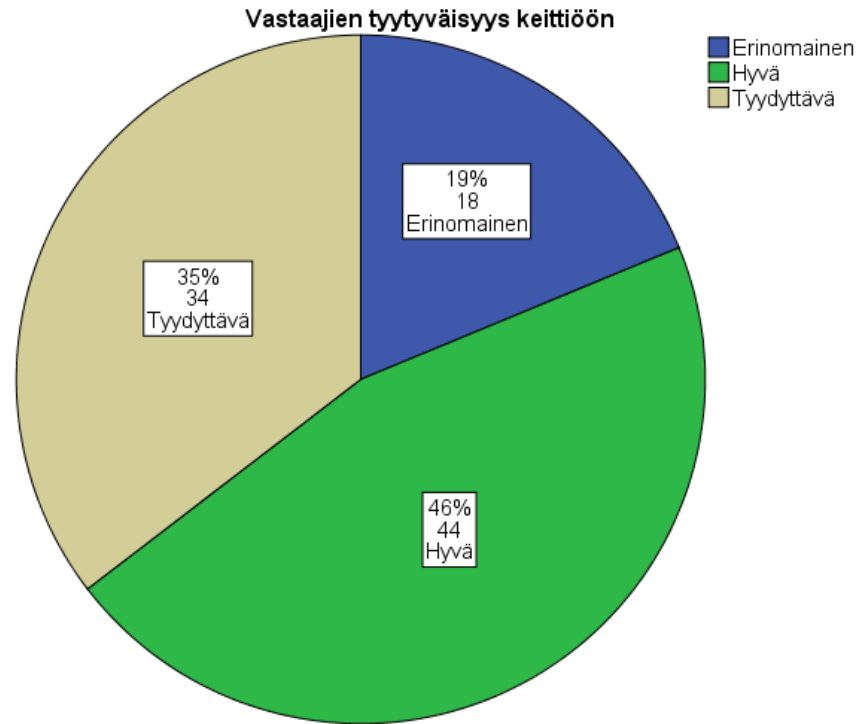

Kuvio 18 Tietoa vastaajien saunasta

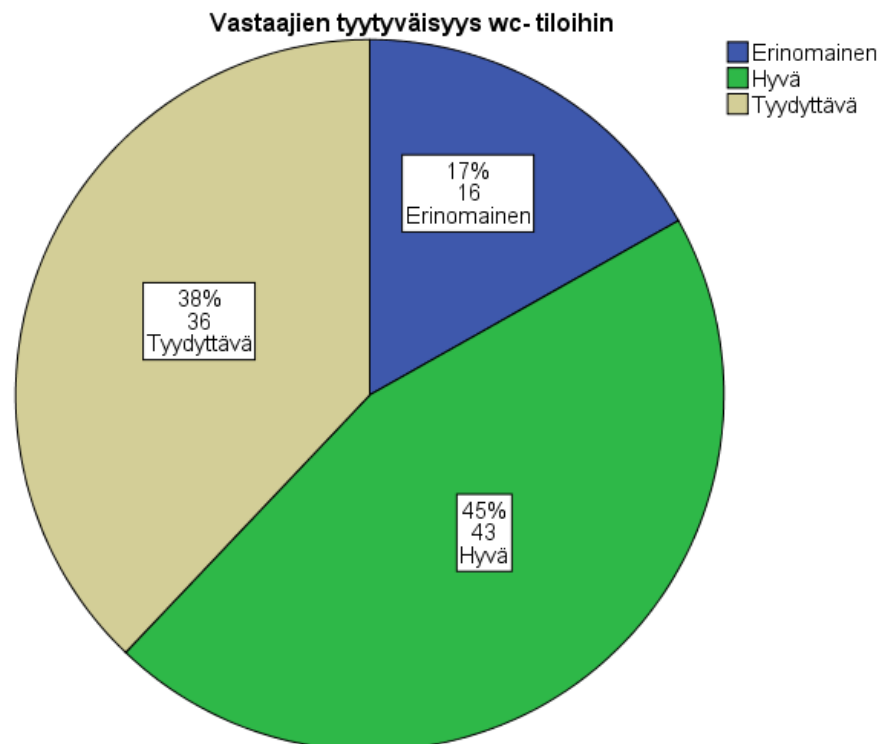
Kuviot 19, 20 ja 21 esittävät vastaajien kokemusta kotiympäristön toimivuudesta keittiössä, pesutiloissa ja wc-tiloissa. Kaikissa kolmessa suurin osa vastaajista oli tiloihin tyytyväinen. Erinomaiseksi pesutilat kokivat 18% (N=17), keittiön 19% (N=18) ja wc-tilat 17% (N=16). Tyydyttävät pesutilat olivat 29% :lla, keittiö 35% :lla ja wc-tilat 38% :lla.

Kuvio 19 Vastaajien tyytyväisyys pesutiloihin

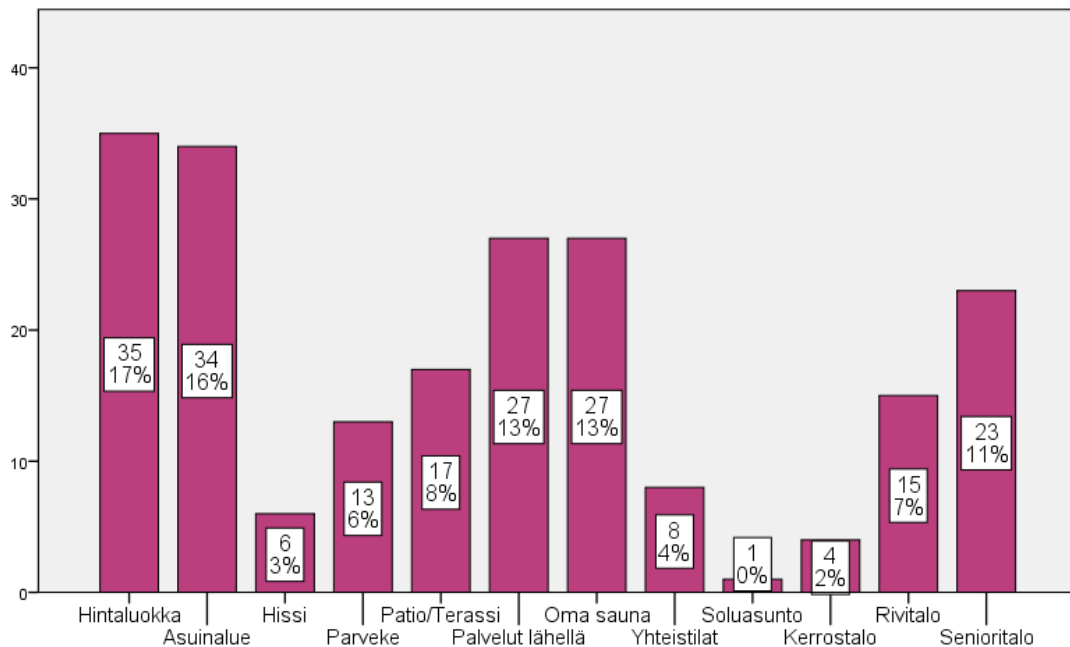
Kuvio 20 Vastaajien tyytyväisyys keittiöön

Kuvio 21 Vastaajien tyytyväisyys wc- tiloihin

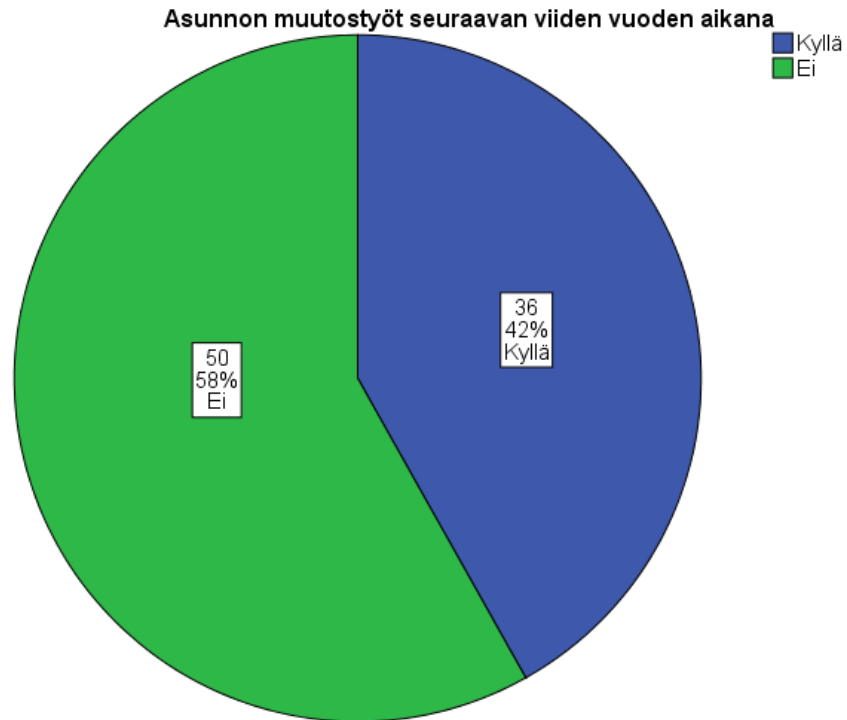
Mahdolliselta uudelta asuinalueelta toivottiin palveluiden läheisyyttä, taajama- aluetta mutta myös rauhaa ja luonnonläheisyyttä. Uusi asunto voisi sijaita kes- kustassa, ja olla hintaluokaltaan 200-600€/kk.

Kuviossa 22 nähdään vastaajien toiveita mahdolliselta uudelta asunnolta. Ylei- simmät toiveet olivat kohtuullinen hintaluokka(17%), miellyttävä asuin- alue(16%), palveluiden läheisyys(13%) ja oma sauna(13%). 11 % vastaajista piti senioriasuntoa mahdollisena seuraavana asuntona.

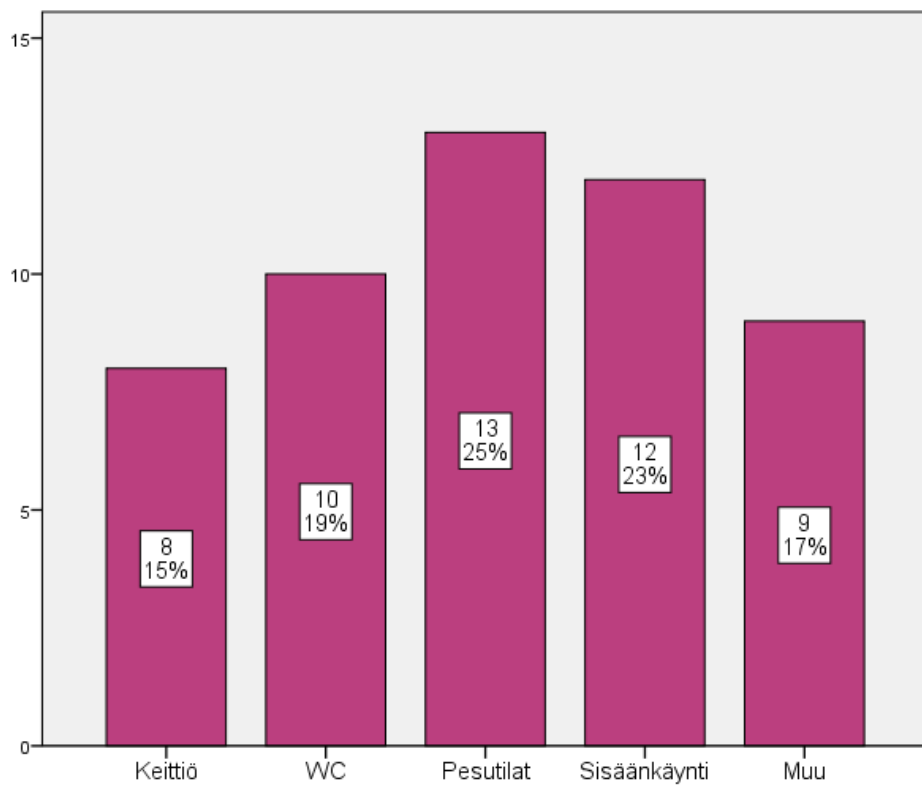

Kuvio 22 Vastaajien toiveiden jakauma mahdolliselta uudelta asunnolta

Vastaajista (N=86) hieman yli puolet (58%) olivat sitä mieltä, että heidän nykyi- nen asuntonsa ei tarvitse muutostöitä seuraavan viiden vuoden aikana. Nykyi- seen asuntoon suurin muutoksen tarve oli pesutiloihin, 25% vastaajista, toiseksi suurin tarve oli sisäänkäyntiin (23%), vähiten muutosta tarvittiin keittiöön (15%).

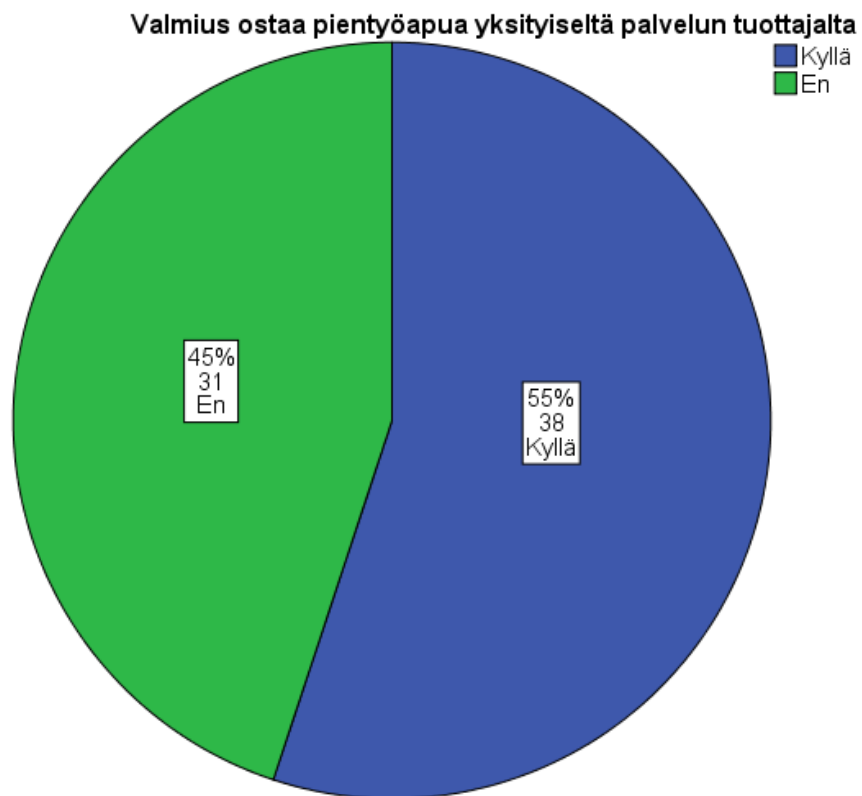
Kuvio 23 Asunnon muutostöiden tarve seuraavan viiden vuoden aikana

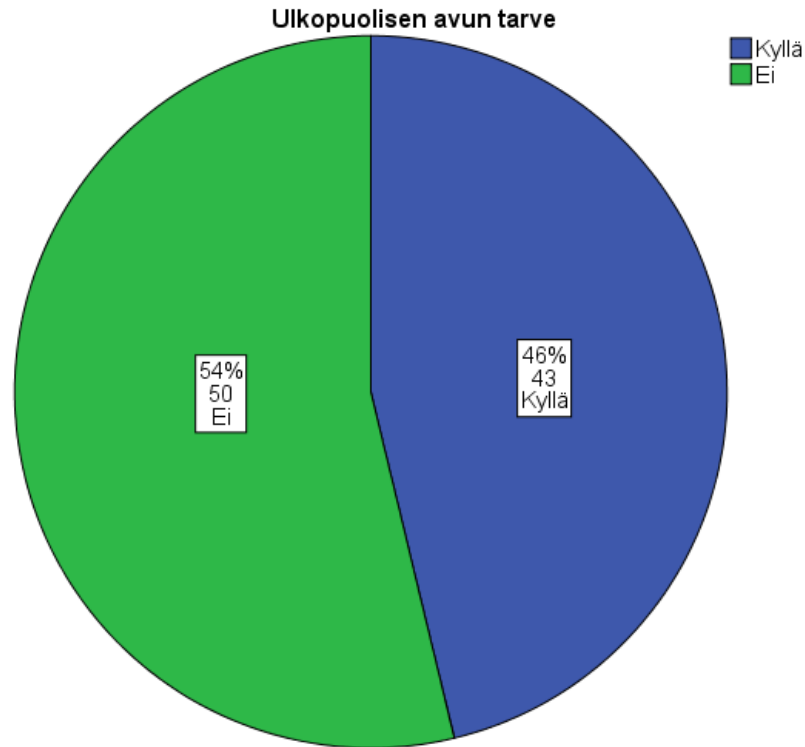
Kuvio 24 Asunnon muutostöiden tarve

5.3 Avuntarve

Kuviot 25 ja 26 kertovat vastaajien tarpeesta ulkopuoliseen apuun, sekä vastaajien valmiudesta ostaa pientyöapua ostopalveluna. Hieman yli puolet vastaajista olisivat valmiita ostamaan ostopalveluita yksityiseltä palveluntuottajalta. Vastaajista hieman alle puolet kertoivat tarvitsevansa ulkopuolista apua kodin pientöissä.

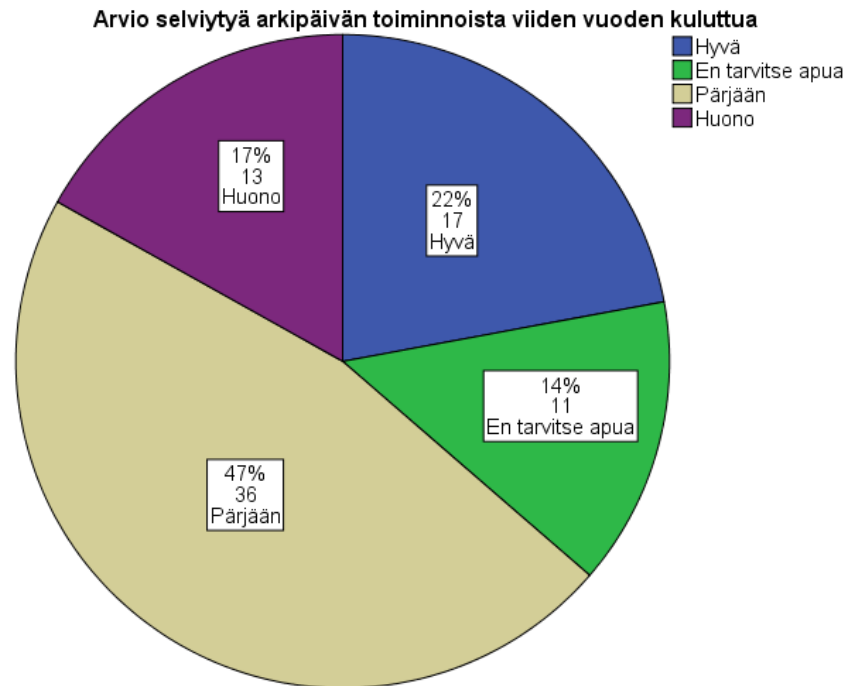
Kuvio 25 Vastaajien kokemus siitä, onko valmis ostamaan pientyöapua yksityiseltä palveluntuottajalta

Kuvio 26 Vastaajien kokemus ulkopuolisen avun tarpeesta

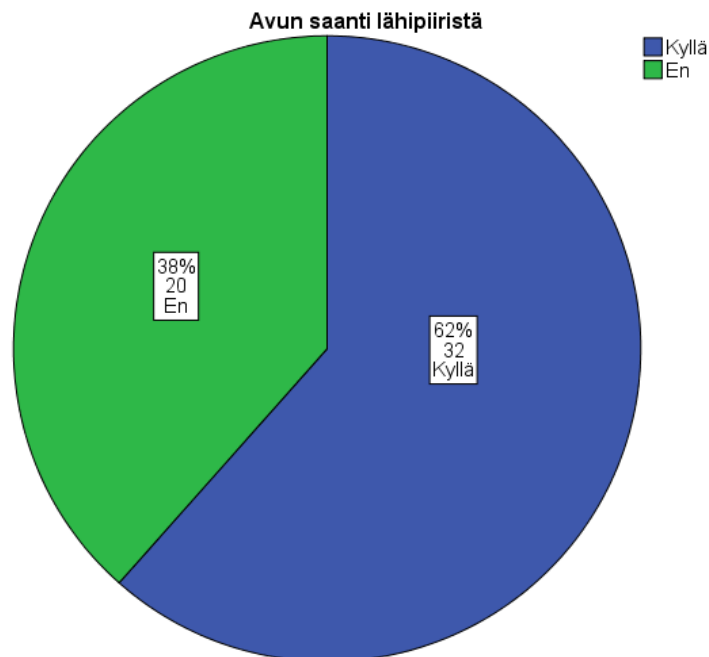
Oman toimintakyvyn arvioiminen viiden vuoden päähän koettiin paikoin hankalaksi, mutta toimintakyvyn tukemiseksi toivottiin kauppa-, lumityö-, siivous-, kuljetus-, asiointi-, puunkanto-, sekä remonttipalveluita. Tulevaisuudessa koettiin tarpeelliseksi turvapuhelinpalvelu sekä toisten ihmisten seura; elokuvat, teatteri ja monitoimitalo. Lääkkeidenjaossa sekä lämmitysjärjestelmän/sähkön/vesikaivon kanssa koettiin tarvitsevan apua tulevaisuudessa. Suurin osa vastaajista, 47%, kokivat pärjäävänsä arkipäivän toiminnoista, mutta tarvitsevansa apua joissain asioissa viiden vuoden kuluttua.

Kuviossa 27 nähdään jakauma vastaajien arvioista selviytyä arkipäivän toiminnoista viiden vuoden kuluttua. Melkein puolet (47%) arvioivat pärjäävänsä itsenäisesti, 22% hyvin, ja 17% huonoksi. 14% vastaajista koki, ettei tarvitse minäänlaista apua viiden vuoden kuluttua.

Kuvio 27 Vastaajien arvio selviytyä arkipäivän toiminnoista itsenäisesti viiden vuoden kuluttua

Kuviossa 28 nähdään, että yli puolet kokivat saavansa tarvitsemansa avun lähipiiristä.

Kuvio 28 Avunsaanti lähipiiristä

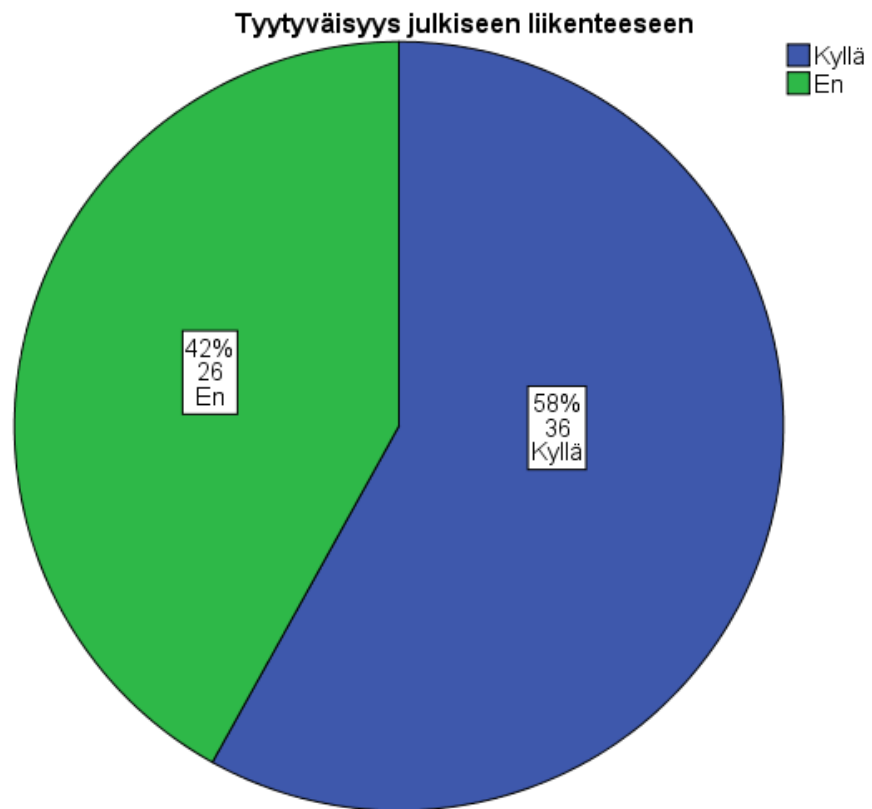
5.4 Liikkuminen ja vapaa-aika

Liikkumiseen koettiin vaikuttavan oma terveys ja mahdollisuus julkiseen liikenteeseen. Toivomuksena oli, että julkisella liikenteellä voisi matkustaa lyhyitäkin matkoja ilman joutumista yöpymään matkan aikana. Kutsutaksi koettiin sopivaksi vaihtoehdoksi liikkua, toivomuksena että ajoneuvoon olisi helppo päästä (auton korkeus) ja että ajoneuvon kuljettaja puhuisi asiakkaan äidinkieltä.

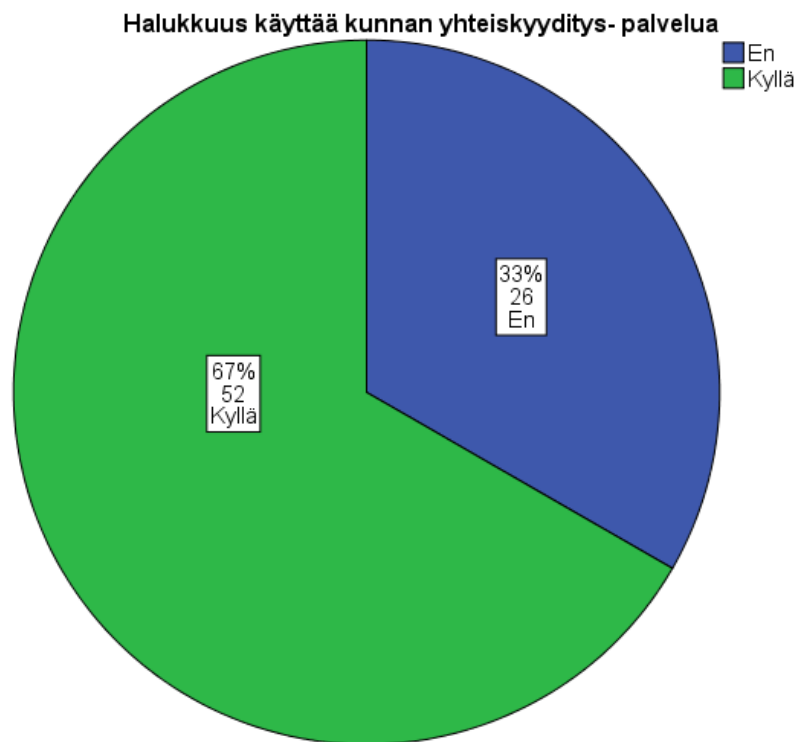
Kotona pelottavana ja turvattomuutta edistävinä tekijöinä nähtiin pitkät matkat terveydenhuollon kannalta, sähkökatkot, oudot ihmiset, ”nykymaailman paha”, lumien tippuminen katolta päälle ja yksinäisyys sekä ”kaahaavat brittikuskit”. Turvattomuuden tunnetta lievittivät kuitenkin ihmiset joihin voi olla yhteydessä tarpeen tullen ja muutenkin kuten; naapurit, lapset, sisaret, ystävät & sukulaiset, poliisi, kylän väki, puoliso ja kotipalvelun työntekijä.

Yleisimpiä harrastuksia olivat liikunta (jumppa, lumityöt, metsästys), erilaiset kerhot (virtapiirit, kansalaisopisto, urheiluseura, metsästysseura, geokätköily), lemmikit, kalastus, käsityöt ja luonto. Vapaaehtoistyötä harrastettiin seurakunnassa, kyläseurassa, luonnonsuojelussa, kylätalkoissa, puunlaitossa, kuljetusapuna, yhteistoiminnassa, yhdistyksissä, kahvituksissa, Hetan ladussa ja naapuri/sukulaisapuna sekä kalastuksessa. Vapaaehtoistyötä voitiin kuvitella tekevänsä naapuri/sukulaisapua, ”mummuna”, luontoon liittyen sekä ruoka/siivousapua.

Kuvioissa 29 ja 30 nähdään vastaajien tyytyväisyys julkiseen liikenteeseen sekä halukkuus käyttää kunnan yhteiskyydityspalvelua. Vastaajista yli puolet (67%) kertoi haluavansa kunnan yhteiskyydityksiä käyttää. Julkiseen liikenteeseen vastaajista yli puolet (58%) koki olevansa tyytyväisiä.

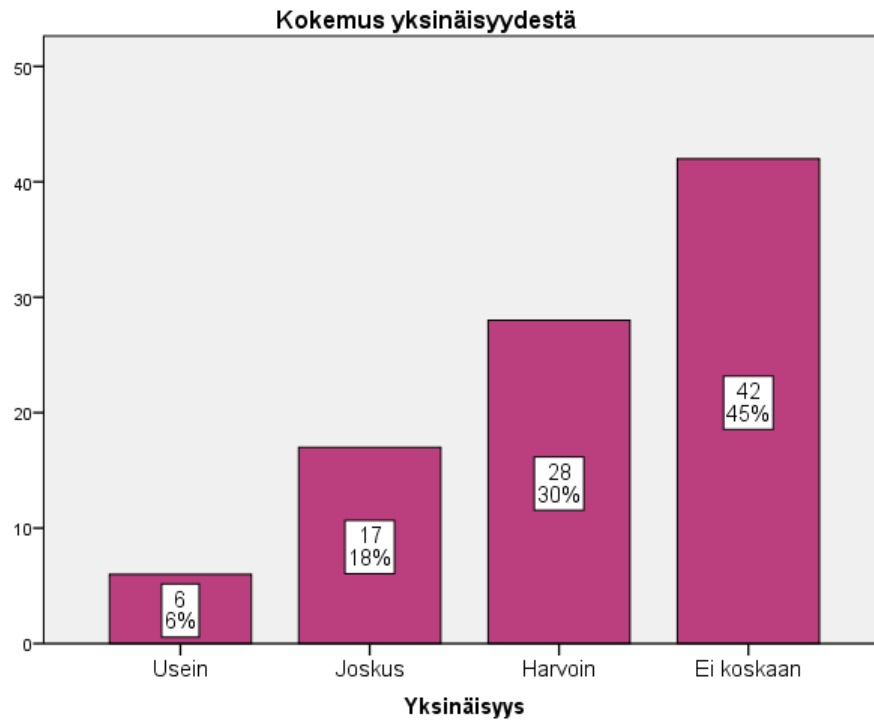

Kuvio 29 Vastaajien tyytyväisyys julkiseen liikenteeseen

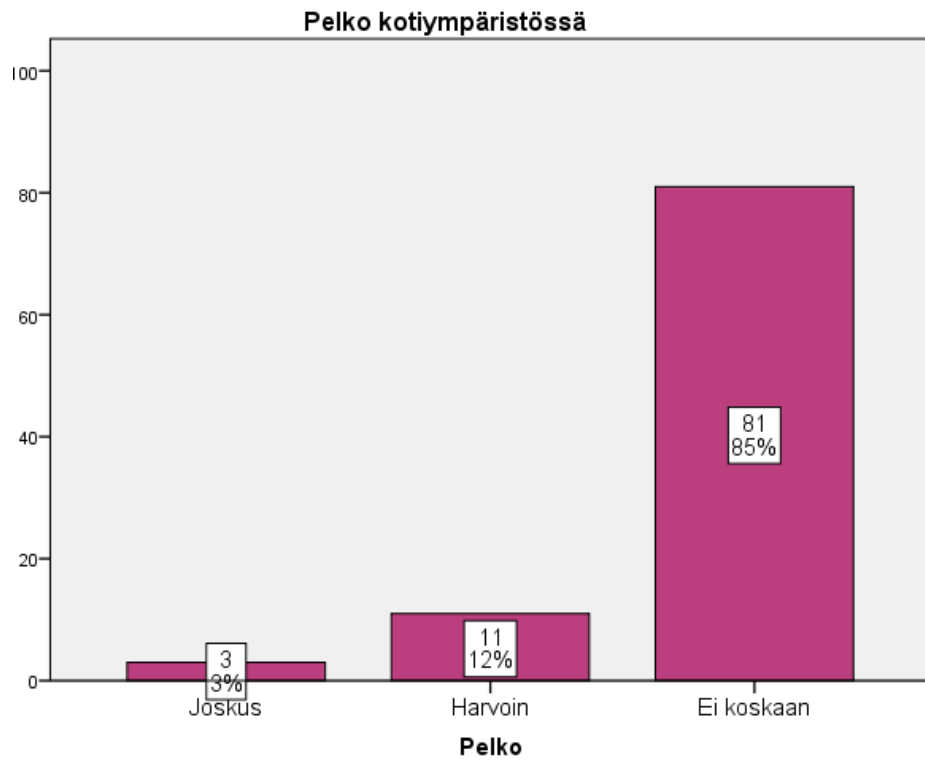
Kuvio 30 Vastaajien halukkuus käyttää kunnan yhteiskyyditys- palvelua

Kuviosta 31 nähdään vastaajista 6% (N=6) kokevan yksinäisyyttä usein ja 18% (N=17) joskus. Hieman alle puolet (45%) kertoi että ei koe yksinäisyyttä koskaan.

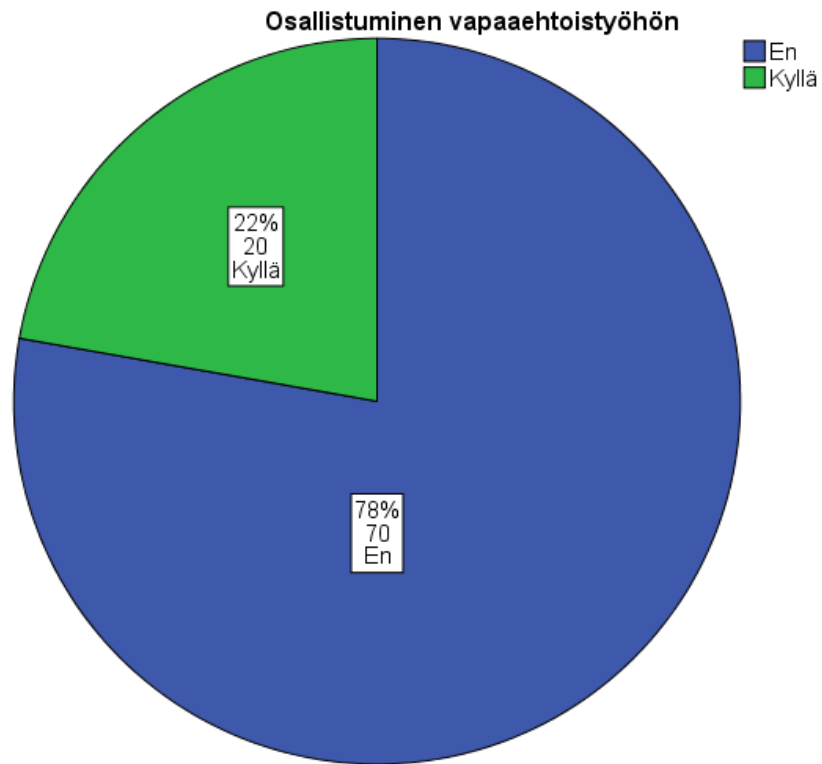
Kuvio 31 Vastaajien kokema yksinäisyys

Kuviossa 32 ilmenee kuinka monta prosenttia vastaajista kokee jonkinlaista pelkoa kotiympäristössä. Suurin osa (85%), kertoi ettei koe minkäänlaista pelkoa. Harvoin 12% ja joskus 3%.

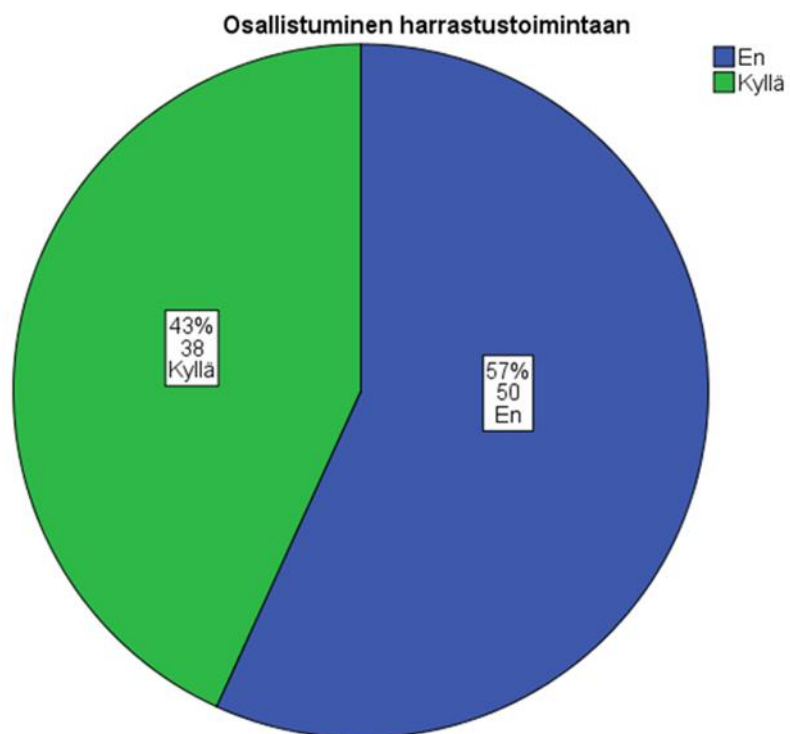
Kuvio 32 Vastaajien kokema pelko kotiympäristössä

Kuviossa 33 esitetään vastaajien osallistuminen vapaaehtoistyöhön. Vastaajista reilusti yli puolet(78%) kertoivat, etteivät harrasta vapaaehtoistoimintaa, kun taas 22 % (N=20) vastasi myöntävästi.

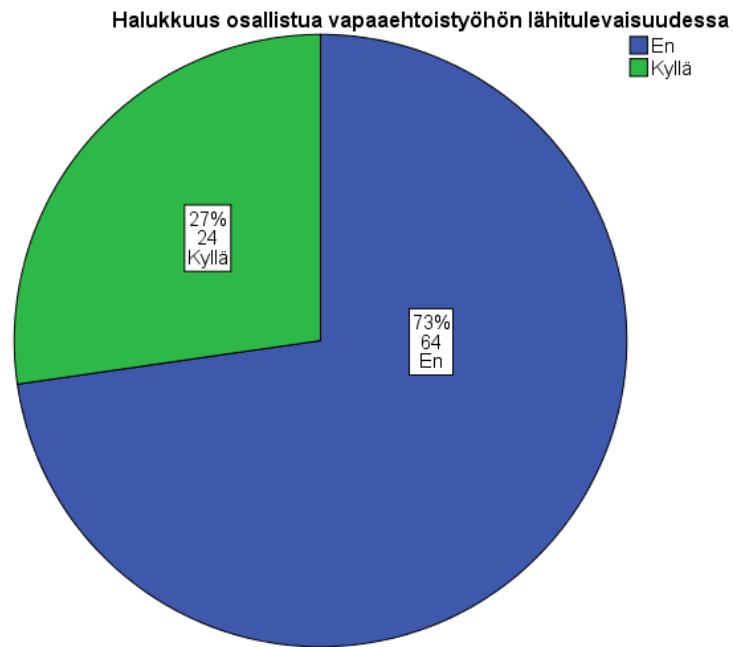
Kuvio 33 Vastaajien osallistuminen vapaaehtoistyöhön

Kuviossa 34 nähdään kuinka monta prosenttia vastaajista osallistuu jonkinlaiseen harrastustoimintaan. Vastaajista vähän alle puolet (43%) kertoi harrastavansa jotain.

Kuvio 34 Vastaajien osallistuminen harrastustoimintaan

Kuviossa 35 kuinka monta prosenttia vastaajista haluaisi osallistua jonkinlaiseen vapaaehtoistoimintaan. Reilusti yli puolet vastaajista (73%) vastasi ettei voisi kuvitella tekevänsä vapaaehtoistyötä.

Kuvio 35 Vastaajien halukkuus ryhtyä erilaisiin vapaaehtoistöihin

6 YHTEENVETO TUTKIMUKSEN TULOKSISTA

6.1 Perustietoja vastaajista

Vastaajista suurimman osan asuinkylä oli Karesuvanto, Nunnanen tai Palojoensuu. Hieman yli puolet vastaajista oli naisia. Neljäsosa vastaajista oli Muonio-Enontekiö terveydenhoitokuntayhtymän asiakas. Suurin osa vastaajista ilmoitti äidinkielekseen suomen, mutta kyselyyn vastasi myös saamen- ja ruotsinkielisiä sekä kaksikielisiä. Saamenkielisistä vastaajista suurin osa oli naisia. Vastaajista suurin osa oli käynyt peruskoulun/kansakoulun ja/tai ammattikoulun/opistotason. Vain 9% vastaajista ilmoitti toteuttavansa poronhoitoa. Poronhoitoa toteuttavat vastaajat olivat kotoisin Näkkälästä, Peltovuomasta ja Ylikyröstä. Suurin osa vastaajista asui puolison kanssa omistusasunnossa, omakotitalossa.

6.2 Asuinympäristö ja avun tarve

Suurin osa vastaajista ei kokenut nykyisessä asunnossaan fyysisiä esteitä, mutta muutostöiden tarvetta löytyi pesuhuoneesta, sisäänkäynnistä, wc- tiloista sekä keittiöstä. Vastaajista yli puolet eivät olleet valmiita muuttamaan nykyisestä asunnostaan, esimerkiksi lähemmäksi Enontekiön keskustaa, Hettaa. Uudelta mahdolliselta asunnolta odotettiin sopivaa hintaluokkaa sekä palveluiden läheisyyttä (maksimissaan 200 metriä) Myös oma sauna ja terassi nousivat vastauksissa esille.

Hieman yli puolet vastaajista olivat sitä mieltä, että eivät tarvitse ulkopuolista apua kotona asumisen turvaksi. Vastauksista kävi kuitenkin ilmi, että yli puolet ovat valmiita ostamaan pientyöapua yksityisiltä palveluntuottajilta. Kysyttäessä miten vastaajat liikkuvat pidemmät välimatkat, suurin osa vastaajista kertoi liikkuvansa omalla autolla. Useat kertoivat kulkevansa myös tuttavan kyydillä. Vastaajista yli puolet kertoi haluavansa kunnan yhteiskyydityksiä käyttää. Julkiseen liikenteeseen vastaajista yli puolet koki olevansa tyytyväisiä.

6.3 Harrastustoiminta ja vapaaehtoistyö

Suurin osa vastaajista ei halunnut osallistua vapaaehtoistyöhön, mutta vastaajilta ei kysytty minkä vuoksi, joten näinollen tietoa ei-vastausten syihin ei ole. Reilusti suurin osa vastaajista ei osallistunut vapaaehtoistoimintaan. Kuitenkin suurin osa vapaaehtoistyöhön osallistuvista osallistuivat avoimen kysymyksen mukaan useisiin erilaisiin vapaaehtoistyön muotoihin kuten seurakunnan, kylätalokoiden, puunlaiton ja erilaisten yhteistoimintojen puitteissa.

Hieman alle puolet kertoi osallistuvansa jonkinlaiseen harrastustoimintaan, mutta tämä sulkee ulkopuolelle esimerkiksi itsenäiset liikuntaharrastukset. Hieman alle puolet vastaajista kertoivat, etteivät koe yksinäisyyttä koskaan ja jonkinlaista pelkoa kotiympäristössä koki vain pieni osa.

7 TUTKIMUKSEN PÄTEVYYS, LUOTETTAVUUS JA ETIIKKA

Tutkimuseettinen neuvottelukunta on laatinut ohjeet joita tulee noudattaa kaikissa tutkimuksissa. Yksityisyys ja tietosuoja, itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen sekä vahingoittamisen välttäminen ovat ihmistieteisiin luettavien tutkimuksien eettiset periaatteet. (Kuula 2011, 231.) Tutkimuksessa kyselyyn vastanneilla on täysi anonymiteetti, eli vastaajan henkilöllisyyttä ei voida lomakkeesta tunnistaa. Lähetettäessä saatekirjettä motivoidaan samalla vastaajia osallistumaan kyselyyn (Vilkkä 2007, 8). Saatekirjeessä myös motivoitiin vastaajia kertomalla miksi tutkimusta tehdään ja ketä varten. Kyselyn mukana lähetettiin saatekirje, jossa kerrottiin vastaajien anonymiteetistä, vastaamisen vapaaehtoisuudesta sekä vastausohjeet. Haja-asutusalueiden kylät ovat vähälukuisia ja tämän vuoksi on erityisen tärkeää, että vastaajan henkilöllisyys ei ole tunnistettavissa tutkimuksessa. Luottamuksellisuus ja eettisyys näkyvät myös lopullisessa työssä lähteiden ja toisen tuottaman tiedon oikeanmukaisessa selostustavassa (Vilkkä 2007, 164, 166).

Tutkimuksen tärkeimpiä vaiheita ovat saadun aineiston tulkinta, sen analysoiminen sekä johtopäätökset. Analyysivaihetta tehtäessä tutkijalle selviää millaisia tutkimuksen vastaukset ovat, ja vastaavatko ne asetettuihin tutkimuskysymyksiin. (Hirsjärvi ym. 2009, 221.)

Kun tarkastellaan tutkimuksen validiteettia, tarkastellaan onko tutkimus tehty siitä mistä se oli alunperin suunniteltu tehtävän (Vehkalahti 2014, 41). Jos tutkimuksessa käytetty mittari on osattu rakentaa niin että sitä käytettäessä saadaan vastaukset tutkimuskysymyksiin, on validiteetti hyvä (Vilkkä 2007, 41). Jos validiteetti ei toteudu, ei reliabiliteetillakaan ole merkitystä (Vehkalahti 2014, 40). Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimuksen toistettavuutta ja tarkkuutta. Tutkimus on pystyttävä toistamaan saaden samat tutkimustulokset, ja niin ettei tutkimuksessa ilmene satunnaisvirheitä kuten mittausrvirheitä (esimerkiksi väärin asetellut kysymykset). (Vilkkä 2007, 149, 150.)

Kyselylomaketta suunniteltaessa, kysymyksien suunnittelulla ja asettelulla on suuri merkitys. Kysymyksissä ei tule olla tulkinnan varaa. Postikyselyä tehtäessä tutkijan on vaikea kontrolloida väärinymmärryksiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 195,198). Oman kyselylomakkeen toimivuutta on pohdittu pohdinnat osiossa.

Luotettavuuteen vaikuttaa heikentynyt näkökyky ja ongelmat muistissa. Kyselylomakkeessa kuin myös haastattelussa tietoja voi antaa ikääntyneen sijaishaastateltava (esimerkiksi omainen tai hoitaja). (Heikkinen ym. 2013, 20). Tämä voi vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen.

8 POHDINTA

Tutkimusta tehdessä huomasimme, että Pohjois-Suomessa asuvista ikääntyneistä ei juurikaan ole tutkittua tietoa. Tämä teki tutkimuksen tekemisestä mielenkiintoista, koska tuloksista ei ollut minkäänlaista ennakkokäsitystä. Pohjoiseen Suomeen mentäessä asutus on harvaa ja kaukana palveluista. Kiinnostusta lisäsi toisen tutkijan työskentely kotihoidossa Pohjois-Suomessa. Enontekiön vanhusneuvosto oli alusta asti innokkaasti mukana tutkimuksessamme ja heiltä löytyi hyviä ideoita tutkimuksemme aiheesta. Tästä voisi päätellä, että ikääntyneet ovat halukkaita vaikuttamaan heitä koskeviin asioihin, jos heille vain siihen annetaan mahdollisuus.

Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa enontekiöläisten ikääntyvien ja ikääntyneiden ihmisten toiveita asumiseen liittyvistä tekijöistä. Tavoitteena on tuottaa tietoa Enontekiön kunnalle enontekiöläisten ikääntyvien ja ikääntyneiden ihmisten toiveista, asumisen muodoista ja niihin liittyvistä palveluista.

Vanhusneuvoston sekä Enontekiön kunnan työntekijöiden kanssa käytyjen keskustelujen jälkeen jouduimme rajaamaan ja supistamaan aihetta. Olisi ollut hyvin mielenkiintoista selvittää Enontekiön ikääntyneiden liikuntatottumuksia, mutta aikataulun vuoksi jouduimme rajaamaan sen pois tutkimuksestamme. Työn rajausta teimme aina helmikuulle 2016 asti.

Tutkimuksen tekemisen alkuvaiheessa oli tarkoitus tehdä laadullinen tutkimus. Oli tarkoitus käydä Enontekiöllä tekemässä useampi ryhmähaastattelu, mahdollisesti myös yksilöhaastatteluita. Aikataulun vuoksi päädyimme tekemään määrällisen tutkimuksen. Haasteeksi nousi teoreettisen viitekehyksen muuttuminen radikaalisti. Haimme teoriaa työhön koko tutkimuksen teko vaiheen, suunnitelmasta aina lopulliseen työhön asti.

Oman haasteensa tutkimuksen tekemiselle antoi pitkät välimatkat. Emme itse päässeet Enontekiölle viemään kysymyksiä vaan toteutimme yhteistyötä useamman Enontekiön kunnan työntekijän kanssa. Kysyimme heiltä mielipiteitä kyselylomakkeesta ja teimme muutoksia heidän ehdotusten perusteella. Yri-

timme myös tiedottaa kyselystä sosiaalisen median kautta, ja saimme positiivisia kommentteja osaksemme jo siinä vaiheessa. Ilmoituksemme kuitenkin poistettiin sosiaalisesta mediasta hyvin nopeasti. Oletamme tämän johtuvan väärinkäsityksestä ja katkoissa tiedonkulussa. Koemme kuitenkin että saimme hyvän vastausprosentin tiedottamisen hankaluuksista huolimatta.

Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa, se että meillä ei ollut vastaajista tarpeeksi taustatietoja. Vastauksiin voi vaikuttaa mahdolliset muistisairaudet sekä ikä-kysymyksen puuttuminen. Teimme kyselyjen mukaan saatekirjeen, jossa kerroimme tutkimuksen tarkoituksen, anonymiteetin sekä annoimme ohjeet kyselyn täyttämiseen. Uskomme anonymiteetin vaikuttavan vastausprosenttiimme.

Tarkoituksena oli sisällyttää lomakkeen kysymyksiin myös kysymys iästä. Kysymyksen puuttuminen kävi meille ilmi kuitenkin vasta saatuaamme kyselylomakkeet takaisin. Kyseinen kysymys oli testatuissa kyselylomakkeissa, mutta viimeisestä versiosta se oli jäänyt jostain syystä pois. Uskomme sen tapahtuneen useiden muokkauskertojen vuoksi. Emme pidä tämän vaikuttavan kuitenkaan tutkimukseen kovin negatiivisesti, koska kyselyt on lähetetty vain yli 65-vuotiaille Enontekiön haja-asutusalueilla asuville.

Tutkimuksen luotettavuuteen voi vaikuttaa myös se, että kyselyt on lähetetty jokaiselle Enontekiön haja-asutusalueella asuvalle yli 65-vuotiaille. Emme voi tietää, onko samasta taloudesta tullut useampia vastauksia ja tämä voi näkyä myös tutkimustuloksissa. Vastauslomakkeista kävi ilmi, että olimme mahdollisesti asettaneet liian pitkän ajan tulevaisuuden arvioinnille. Useat vastaajat pitivät täysin mahdottomana arvioida tulevaisuuttaan esimerkiksi toimintakyvyn kannalta viiden vuoden päähän. Asunnon kunnan ja muutostöiden välillä oli myös ristiriitoja. Usealle vastaajalle asunnon muutostyöt-käsite oli vieras ja näin ollen kysymystä ei ollut ymmärretty oikein. Tämä aiheutti haasteita tulosten tulkitsemiseen. Tutkijoiden yhteistyö toimi hyvin, vaikkakin välimatkat olivat pitkät ja aikataulujen yhteensovittaminen oli ajoittain vaikeaa. Tutkijoilla oli alusta asti hyvin yhtenäiset ajatuksen tutkimuksen tekemisen suhteen.

Aikasemmissä tutkimuksissa on yhtäläisyyksiä saamiemme tutkimustulosten kanssa. Jaakkolan 2015 tekemässä tutkimuksessa haja-asutusalueilla asuvien yhteisöllisyydestä nousi esille etenkin hyväksytyksi tuleminen ja joukkoon kuulumisen tunne. Tutkimuksemme tuloksissa käy ilmi, ettei kovinkaan moni haja-asutusalueella asuvasta koe yksinäisyyttä. Suurin osa vastaajista myös koki saavansa tarvitsemaansa apua lähipiiristä. Tutkimustulokset näyttävät, ettei suurin osa Enontekiön haja-asutusalueilla koe tarvitsevansa ostopalveluita, kuten myös Lohinivan 2008 tehty tutkimus Pohjois-Lapin seutukunnan ikääntyneistä kertoo.

Tutkimuksen aikana esiin nousseita jatkotutkimusaiheita nousi esiin Enontekiön kunnan työntekijöiltä sekä meiltä itseltämme. Ikääntyneiden liikunta- ja ruokailutottumukset Enontekiön haja-asutusalueella voisi olla yksi jatkotutkimusaihe, jota myös ehdotettiin tähän työhön mutta työn laajuuden vuoksi jouduimme sen rajaamaan pois. Tulevaisuudessa voisi myös tutkia muistisairauksien vaikuttavuutta haja-asutusalueilla asumiseen, esimerkiksi kuinka monella haja-asutusalueilla asuvilla on muistisairauksia ja kuinka ne näkyvät esimerkiksi palveluntarpeessa. Yksi jatkotutkimusaihe voisi olla myös rahoitus selvityksen tekeminen senioritalon ja palvelutalon rakentamiseksi Enontekiölle.

Geronomina toimiessamme koemme omaavamme monimuotoista osaamista ikääntymisen mukana tulevista muutoksista ja kokemuksista. Geronomin laajalaisen näkemyksen hyödyt näkyvät myös suunniteltaessa palveluita ikääntyneille.

LÄHTEET

Kirjalähteet

- Cresswell, Tim. Place: a short introduction. Malden, MA : Blackwell, cop. 2004.
- Elo, Satu. Teoria pohjoissuomalaisten kotona asuvien ikääntyneiden hyvinvointia tukevasta ympäristöstä. Väitöskirja. Oulun lääketieteellinen tiedekunta. 2006.
- Heikkinen, Eino, Jyrkämä, Jyrki & Rantanen, Taina. Gerontologia. 3., uudistettu painos. Duodecim 2013.
- Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula. Tutki ja kirjoita. 15., osin uudistettu painos. Kariston kirjapaino Oy 2009.
- Hooyman Nancy Ro, Kiyak H.Asuman. Social Gerontology. Pearson Eduscation (US) 2004.
- Hujala, Anneli & Rissanen, Sari & Vihma, Susann. Designing wellbeing in elder-care homes. Crossover 2013.
- Kasanen, Pirkko. ELDERATHOME. The Prerequisites of the elderly for living at home: Criteria for dwelling, surroundings and facilities. Edita Oyj 2004.
- Koskinen, Simo. Tulevaisuusselonteon liiteraportti 5. Ikääntyneiden voimavarat. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 33/2004. Edita Prima Oy. Helsinki.
- Kuula, Arja. Tutkimusetiikka. Toinen, uudistettu painos. Vastapaino 2011
- Nykänen, Sirpa. "Kot' on paras paikka". Kotona asumisen merkitys ikääntyvälle. Lapin yliopistopaino. 2007.
- Olsbo-Rusanen Leena & Väänänen-Sainio Rauno. 2003. Ikäihmisten asuminen ja palvelut paremmiksi. Edita 2003.
- Sarola, Jukka Pekka. 1996. Vanhukset selviytyjinä : vanhusten asuinalueet ja sosiaaliset verkostot. Yhteiskuntapolitiikan tutkimuksia, Joensuun yliopisto 1996.
- Silvennoinen, Heli & Hirvonen, Jukka. 2002. Koti kerrostalossa: asukkaiden Arjen kokemuksia asumisestaan. Helsinki 2002.
- Vaarama, Luomahaara, Peiponen & Voutilainen. 2001. The Whole Municipality Working Together for Older People STAKES. Helsinki 2001.
- Vehkalahti, K. 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.
- Vilka, Hanna. Tutki ja mittaa. Tammi 2007.

Välkangas, Katariina. Kuntien toiminta ikääntyneiden kotona asumisen ja palvelujen kehittämisessä. Ympäristöministeriö 2006.

Internet-lähteet

Andersson, Sirpa. Ageing in place – Ikäihmisten asumisen ongelmat ja sosiaaliset suhteet. Gerontologia 26/1. 2012.

Finlex. 2012. Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvuluista.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120980>

Enontekiön kunta. Viitattu 25.8.2015 <www.enontekio.fi>.

Euroopan komissio. FUTURAGE. 2011. Viitattu 24.4.2016.

<http://www.futurage.group.shef.ac.uk/assets/files/Final%20road%20map/FUTURAGE%20A%20Road%20Map%20for%20European%20Ageing%20Research%20-%20October%202011.pdf>

Jaakkola, Eevi. Yhteisöllisyys syrjäisellä maaseudulla asuvien ikääntyneiden arjessa. 2015. Viitattu 18.4.2016.

http://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/62139/Jaakkola_Eevi_ActaE_175_pdfA.pdf?sequence=2

Järnström, Sanna. 2011. "En tiedä mitä ne ajattelee mun kohtalokseni". Etnografinen tutkimus asiakkuudesta ja asiakaslähtöisyydestä geriatrisessa sairaalassa. Tampere University Press 2011.

Kailio, Anna-Leena. Kotona asuvien ikäihmisten osallisuus hyvinvointipalveluiden suunnittelussa. Pro Gradu- tutkielma. Itä- Suomen yliopisto 2014.

<http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20140535/urn_nbn_fi_uef-20140535.pdf>. Viitattu 6.1.2016.

Kansaneläkelaitos. Vanhuuseläke. 2014. Viitattu 8.1.2016.

<http://www.kela.fi/elakeika-lahestyy_vanhuuselake>

Kallioniemi, Annikki. Enontekiön vanhustenhuollon toimintasuunnitelma kuluvalle valtuustokaudelle ja seuraavan valtuustokauden ensimmäiselle vuodelle. 2014. Viitattu 18.4.2016.

<http://www.enontekio.fi/media/sosiaalitoimi/valtuusto-suunnitelma-ikaantyneen-vaeston-tukemiseksi-2014.pdf>

Lohiniva, Piia. Pohjois-Lapin seutukunnan ikääntyneiden kokemuksia hyvinvointipalveluista. 2008. Viitattu 18.4.2016.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/1023/lohiniva_piia.pdf?sequence=1

- Magga, Ristenrauna. BÄLDDAS - Läsna olevan vanhemmuuden tukeminen-loppuraportti. 2013. Viitattu 19.4.2016 <http://www.samisoster.fi/wp-content/uploads/2014/04/B%C3%A1lddas-L%C3%A4sn%C3%A4-olevan-vanhemmuuden-tukeminen-.pdf>
- Myllymäki, Sanna. Vanhusten näkemyksiä itsemääräämisoikeuden toteutumisesta kotihoidossa. Pro- gradu tutkielma. Jyväskylän yliopisto. 2014. Viitattu 6.1.2016.
<<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/43096/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201403211390.pdf?sequence=1>>.
- Pohjolainen, Pertti & Sarvimäki, Anneli & Syrén, Ilkka. Toimintakykyä ja sosiaalista tukea iäkkäiden, omaisten ja työntekijöiden arjessa. Esityksiä VI Gerontologian päivillä 4.-5.5.2007. Ikäinstituutti 2007. Viitattu 6.1.2016
<<http://www.ikainstituutti.fi/binary/file/-/id/3/fid/17/>>
- Puumalainen, Päivi. Itä-Suomen yliopisto 2011. Ikääntyneen hyvinvointi ja asuminen. Pro Gradu- tutkielma. http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20110124/urn_nbn_fi_uef-20110124.pdf
- SaKaste- Saamelaisten sosiaali- ja terveystalvelujen kehittämistrakenne – hanke 2012-2013. Saamelaisen vanhustyön työkalupakki – Miten toimin, kun asiakkaana on saamelainen ikäihminen?
- Sisäasiainministeriö. Sisäasiainministeriön julkaisuja 19/2011. 2011. Viitattu 18.4.2016. <http://www.intermin.fi/julkaisu/192011?docID=24903>
- Solin, Pia & Tamminen, Nina. Mielenterveyden edistäminen ikääntyneiden asumis- ja hoivapalveluissa. Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy, Tampere 2013. Viitattu 6.1.2016
<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110485/THL_OPA2013_027_veikko.pdf?sequence=1>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi. Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy, Tampere 2013. Viitattu 24.8.2015.
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110355/ISBN_978-952-00-3415-3.pdf?sequence=1
- World Health Organization. 2002. Active Ageing: A Policy Framework. Viitattu 18.4.2016<http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/67215/1/WHO_NM_H_NPH_02.8.pdf>
- Yli-Korpela, Kaisa. Vanhuksen itsemääräämisoikeus asumiseen liittyvissä ratkaisutilanteissa. Pro Gradu- tutkielma. Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta 2014. Viitattu 6.1.2016.
<<https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/61072/Ylikorpela.Kaisa.pdf?sequence=2>>

LIITTEET

Liite 1. Toimeksiantosopimus

Liite 2. Saatekirje

Liite 3. Kyselylomake

LIITE 1

Enontekiön kunta
Sosiaalitoimisto
Ounastie 165
99400 ENONTEKIÖ

6.5.2015

Toimeksiantosopimus

Sopijapuolet:

Elina Liikavainio ja Sanna Paakki

Lapin ammattikorkeakoulu

sähköposti: elina.liikavainio@edu.lapinamk.fi .

Enontekiön kunnan sosiaalitoimi

sosiaalisihiteeri-lastenvalvoja Annikki Kallioniemi

osoite: Ounastie 165, 99400 ENONTEKIÖ

puh. [REDACTED], sköposti : annikki.kallioniemi@enontekio.fi

1. Me allekirjoittaneet sovimme ,että Elina Liikavainio ja Sanna Paakki selvittävät Lapin ammattikorkeakoulun opinnäytetyönään enontekiöläisten ikäihmisten asumistoiveita ja –tarpeita myöhemmin tarkennettavalla tavalla. Opinnäyte on valmis 30.4.2016 . Tutkimussuunnitelma valmistuu syyskuussa 2015 . Tutkimustyö tapahtuu lukuvuonna 2015/2016. Tarkemmin aikataulusta sovitaan tutkimustyön tarkennuksen jälkeen.

2. Enontekiön kunta, mukaan lukien Kiint. yhtiö Enontekiön Asunnot Oy, saa käyttää suunnittelussa ja toiminnassaan hyväkseen opinnäytetyön tuloksia. Opinnäytetyön Elina Liikavainio ja Sanna Paakki toimittavat mielellään 31.5.2016 mennessä Enontekiön kunnan sosiaalitoimistoon sähköisesti tai painettuna/tulostettuna. Opinnäytetyön lahjoittavat myös Enontekiön kunnan kirjaston kotiseutukokoelmaan.

3. Enontekiön kunnan sosiaalitoimi tukee tutkimussuunnitelman tekemisessä sekä työn toteuttamisessa keskusteluin jos tekijät sitä haluavat. Sosiaalitoimi maksaa tutkimuksen tekemiseen liittyvät kulut; kuten matkakulut sopimuksen mukaan, postituskulut, puhelinkulut erikseen sovittavalla tavalla, ja mahdolliset kulut sopimuksen mukaan. Kunta suorittaa myös väestökirjanpidosta mahdollisesti tarvittavan poiminnan.

POSTIOSOITE
Enontekiön kunta
Ounastie 165
99400 ENONTEKIÖ

PUHELIN
040 487 6980

FAKSI
(016) 521 050

SÄHKÖPOSTI
etunimi.sukunimi@enontekio.fi

LIITE 1(1)

Enontekiön kunta
Sosiaalitoimisto
Ounastie 165
99400 ENONTEKIÖ

6.5.2015

Kunta järjesteele omalta osaltaan mahdollisia ryhmähaastatteluja tai yksilöhaastatteluja. Sami Soster ry. on luvannut että sen ”Virtapiireissä” voidaan tutkimuksen aiheesta keskustella.

Palkkiota ei makseta.

Kulujen tulisi olla max. [REDACTED]

Tarvittaviin yhteisneuvotteluihin järjestetään osallistuminen. Yhteyshenkilö Annikki Kallioniemi.

4. Tutkimuksen tekijät sitoutuvat vaitioloon ja salassapitoon tutkimuksen aikana tietoonsa tulleista henkilön tai perheen terveyteen, taloudellisiin olosuhteisiin liittyvistä seikoista ja muihin niihin verrattavista seikoista. Enontekiön kunnan sosiaalitoimen toiminnasta ei saa ilmaista ei-julkisia tietoja.

Tutkimuksen tekijät sitoutuvat tekemään sopivasti rajatun opinnäytetyön joka sovitusti palvelee Enontekiön kunnan tiedontarpeita. Opinnäytetyön aihe ja rajaus sovitaan huomioiden keskustelussa Enontekiön kunnan näkemys.

Mahdollisesti osallistuminen yleisötilaisuuteen tarkemmin sovittavalla tavalla, esim. Väärtipäivät syksyllä 2015.

5. Osapuolet sitoutuvat muutenkin yhteistyön opinnäytetyön tekemisessä Enontekiön kuntaa hyödyttävällä tavalla.

Enontekiö 6.5.2015

Elina Liikavainio
Elina Liikavainio

Sanna Paakki
Sanna Paakki

Annikki Kallioniemi
Annikki Kallioniemi

POSTIOSOITE
Enontekiön kunta
Ounastie 165
99400 ENONTEKIÖ

PUHELIN
040 487 6980

FAKSI
(016) 521 050

SÄHKÖPOSTI
etunimi.sukunimi@enontekio.fi

LIITE 2

SAATEKIRJE

Kysely Enontekiön sivukylällä asuvien ikääntyneiden asumisesta

Arvoisa vastaaja

Olemme kaksi geronomiopiskelijaa Lapin ammattikorkeakoulusta. Teemme yhteistyössä Enontekiön kunnan kanssa kyselytutkimusta, jonka tavoitteena on tuottaa uutta tietoa ikääntyvien toiveista. Tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa enontekiöläisten ikääntyneiden asuinolosuhteita sekä niihin liittyviä toiveita. Kyselyyn osallistumalla voit olla mukana kehittämässä Enontekiön kunnan kylien ikääntyneiden asuinoloja. Kysely on lähetetty jokaiselle Enontekiön sivukylällä asuvalle yli 65-vuotiaalle. Tutkimuksen tulokset luovutamme Enontekiön kunnalle.

Vastausaika on 2 viikkoa. Kyselyyn vastaaminen on täysin vapaaehtoista, luottamuksellista eikä vastaajan henkilöllisyys tule esille missään tutkimuksen vaiheessa. Kyselyyn vastaaminen vie noin 15 minuuttia, ja kysymykset ovat esitetty monivalintakysymyksinä. Kyselylomakkeen voit palauttaa mukana tullessa palautuskuoressa. Kyselyyn vastataan rastittamalla sopiva vastausvaihtoehto sekä halutessasi voit vastata myös avoimiin lisäkysymyksiin. Lopuksi voit vielä kirjoittaa vapaasti palautetta viimeiseen kysymykseen. Kyselylomakkeeseen vastaaminen on suostumus tutkimukseen osallistumisesta.

Kyselyssä ikääntyneellä tarkoitetaan yli 65- vuotiasta ikäihmistä.

Vastauksesi on meille tärkeä. Kiitos vastauksestasi!

Sanna Paakki
Geronomiopiskelija, Lapin amk
sanna.paakki@edu.lapinamk.fi
0 [REDACTED]

Elina Liikavainio
Geronomiopiskelija, Lapin amk
elina.liikavainio@edu.lapinamk.fi
0 [REDACTED]

LIITE 3

Kysely Enontekiön sivukylillä asuvien ikääntyneiden asumisesta

Sukupuoli

- Mies
 Nainen

Asuinkylä

Äidinkieli

- Suomi
 Saame
 Muu, mikä? _____

Koulutustaso

Asutteko

- Yksin
 Puolison kanssa
 Jonkun muun kanssa

Toteutatteko poronhoitoa?

- En
 Kyllä

Asumismuoto

- Vuokralla
 Omistusasunnossa
 Muu, mikä? _____

Asutteko

- Omakotitalossa
 Rivitalossa
 Paritalossa
 Muu, mikä? _____

Lämmitysjärjestelmä

- Öljy
 Sähkö

LIITE 3(1)

- Puu
- Muu, mikä? _____

Onko asunnossanne fyysisiä esteitä jotka hankaloittavat liikkumista?

Esimerkiksi kynnykset

- Ei
- Kyllä,mitä?

Millaiseksi koette keittiönne toimivuuden

- Erinomainen
- Hyvä
- Tyydyttävä

Liesi

- Puuliesi
- Sähköliesi
- Kaasuliesi

Millaiseksi koette wc- tilojen toimivuuden?

- Erinomainen
- Hyvä
- Tyydyttävä

Millaiseksi koette pesutilojenne toimivuuden?

- Erinomainen
- Hyvä
- Tyydyttävä

Onko asunnossanne sauna?

- Ei
- Kyllä

Rastittakaa vaihtoehdot jotka sopivat saunaanne

- Ulkosauna
- Sisäsauna
- Sähkösauna
- Puusauna

Koetteko tarvitsevanne muutostöitä johonkin seuraavista?

- Keittiö
- WC
- Pesutilat
- Sisäänkäynti
- Muu, mikä? _____

LIITE 3(2)

Koetteko tarvitsevanne asunnon muutostöitä seuraavan viiden vuoden aikana?

- Kyllä
- Ei

Voisitteko kuvitella muuttavanne seuraavan viiden vuoden aikana?

Esimerkiksi lähemmäksi keskustan aluetta

- Kyllä
- Ei

Mitä toivoisitte mahdolliselta uudelta asunnolta?

Rastita seuraavista vaihtoehdoista, voit rastittaa useamman kuin yhden

- Hintaluokka _____
- Asuinalue _____
- Hissi
- Parveke
- Patio/Terassi
- Palvelut lähellä (Max 200metriä)
- Oma sauna
- Yhteistilat
- Soluasunto
- Kerrostalo
- Rivitalo
- Senioritalo

Koetteko tarvitsevanne ulkopuolista apua kodin pientöihin?

Esimerkiksi siivous, lumityöt, jne.

- Kyllä
- Ei

Jos vastasitte kyllä edeltävään kysymykseen, saatteko tarvitsemaanne apua lähipiiristä?

- Kyllä
- En

Oletteko valmiit ostamaan ko. töitä yksityiseltä palveluntuottajalta?

- Kyllä
- En

Miten liikutte pidemmät välimatkat?

Esimerkiksi kauppa- ja pankkiasiat

- Omalla autolla
- Tuttavan kyydillä

LIITE 3(3)

- Linja-auto
- Kutsutaksi
- Koulukuljetusyhteys

Oletteko tyytyväinen julkiseen liikenteeseen?

Esimerkiksi linja-auto, kutsutaksi, koulukuljetusyhteys

- Kyllä
- En, mitä parantaisin? _____

Jos kunta järjestäisi yhteiskyydityksiä yksittäisten kuljetuspalvelujen sijaan, käyttäisittekö palvelua?

- En
- Kyllä

Millaiseksi arvioitte kykyenne selviytyä arkipäivän töistä ja toimista 5 vuoden kuluttua?

- Hyvä
- En tarvitse apua
- Pärijään, mutta tarvitsen apua joissakin asioissa, missä?

-
- Huono, tarvitsen paljon apua

Mitä muita palveluja toivoisitte saavanne tarvittaessa käyttöön lähitulevaisuudessa?

Lähitulevaisuus = n. viisi vuotta

Voisitteko kuvitella tekevänne vapaaehtoistyötä nyt tai lähitulevaisuudessa?

Esimerkiksi koulussa tai päiväkodissa, lähitulevaisuus = n. viisi vuotta

- En
- Kyllä, millaista? _____

Oletteko tuntenut itsenne yksinäiseksi viime aikoina?

Viime aikoina= Noin viimeiset puoli vuotta

- Usein
- Joskus
- Harvoin
- Ei koskaan

Oletteko pelänneet nykyisessä asunnossanne?

- Usein

LIITE 3(4)

- Joskus
- Harvoin
- Ei koskaan

Jos olette pelänneet, mikä teitä on pelottanut?

Onko teillä joku henkilö tai taho, johon voitte ottaa yhteyttä, jos pelottaa?

- Ei
- Kyllä, mikä/kuka? _____

Osallistutteko vapaaehtoistyöhön?

- En
- Kyllä, millaiseen? _____

Osallistutteko jonkinlaiseen harrastustoimintaan?

- En
- Kyllä, mihin? _____

Oletteko kotipalvelun tai Muonion-Enontekiön terveydenhuollon kuntayhtymän kotisairaanhoidon asiakas?

- Ei
- Kyllä

TERVEISIÄ KUNNALLE
